

Rob Giel Onderzoekcentrum

Jaarverslag 2017

Onderzoek

Stand van zaken van het
klinisch epidemiologisch onderzoek
in de noordelijke ggz

RGOC

Voorwoord

Beste Lezer!

Met veel plezier en trots bieden wij u hierbij het RGOc-jaarverslag 2017 aan. Een jaarverslag waarin u kunt lezen over onderzoeken en verbeteren van en samenwerken in de geestelijke gezondheidszorg in Noordoost-Nederland. Bij het RGOc gaan die drie werkwoorden al 18 jaar goed samen.

Het gaat om onderzoek dat hard nodig is en blijft om de kwaliteit van de ggz te waarborgen en aan te geven waar ruimte en noodzaak voor innovatie is. Het gaat over behandelaren in de ggz, *scientist-practitioners* en onderzoekers, die samen instelling-overstijgend onderzoek opzetten. Het gaat ook over studies die hun weg vinden naar internationale tijdschriften en (niet onbelangrijk!) naar nieuwe richtlijnen.

Dit jaar ontvangt u voor het eerst alleen een digitale versie van het jaarverslag. Op deze manier hopen we bomen, tijd en geld uit te sparen. Maar vooral leggen we zo ook een directe band met onze website www.rgoc.nl. Daar vindt u nog veel meer informatie en klikt u eenvoudig door naar alles wat er over het RGOc en het RGOc-onderzoek te vinden is.

Namens de onderzoekers van het RGOc wensen wij u veel lees- en doorklikplezier!

Martha Messchendorp,
communicatiemedewerker RGOc

Prof. dr. Richard Bruggeman,
hoofd RGOc

Inhoudsopgave

Het Rob Giel Onderzoekcentrum	4
Historie	4
Missie en werkwijze	5
Onderzoeksprogramma	7
De Noord-Nederlandse RGOc netwerken	8
Netwerk Psychotische stoornissen	8
Netwerk Stemmings- en Angststoornissen (NNNSA)	9
Netwerk Ouderenpsychiatrie	10
Data Science Center	11
EHealth Netwerk	12
De RGOc consultatiefunctie	13
Cliëntenparticipatie	14
Doelmatigheid	15
RGOc Academie	17
Samenwerking met andere organisaties en afdelingen	20
Het jaar 2017	27
Symposia	33
Promoties	35
Organisatie	41
Samenstelling van de diverse gremia	42
Financiën	46
Promovendi	47
Overzicht van lopende projecten	48
Publicaties RGOc 2017	49
Internationale tijdschriften	49
Nederlandse tijdschriften	56
Proefschriften	58
Overige publicaties	58
Verschenen in de RGOc-reeks	59
Colofon	60

Het Rob Giel Onderzoekcentrum

Historie

Het Rob Giel Onderzoekcentrum, opgericht in 2000 door GGZ Friesland, GGZ Drenthe, Lentis en de afdeling Psychiatrie van het UMCG, heeft als doel gezamenlijk onderzoek te doen naar de kwaliteit van de zorg in de noordelijke geestelijk gezondheidszorg. Met de toetreding tot het RGOc in 2011 van de Dimence Groep en Mediant is het RGOc gebied uitgebreid met de provincie Overijssel.

Naamgever Rob Giel was van 1969 tot 1994 hoogleraar Sociale Psychiatrie in Groningen. Zijn onderzoek richtte zich vooral op de evaluatie van beleid, organisatie en structuur van de regionale instellingen voor geestelijke gezondheidszorg.

Het RGOc richtte zich de eerste jaren vooral op zorgonderzoek naar chronische psychiatrische aandoeningen. Deze koers wijzigde in 2012. Het onderzoek strekt zich nu uit over drie domeinen van de ggz, te weten de psychotische stoornissen, de stemmings- en angststoornissen en de ouderenpsychiatrie. Daarnaast zijn eHealth en doelmatigheid belangrijke speerpunten.

Het onderzoeksprogramma kenmerkt zich nu door grote beloopstudies, met daarbinnen unieke mogelijkheden voor multicenter behandelstudies.

De sterke band met de hogescholen in Noord-Nederland vormt een goede stimulans voor praktijkgebonden onderzoek. Tegelijkertijd faciliteert het RGOc binnen de intensieve samenwerking met de universiteit ook onderzoek naar onderliggende mechanismes.

Door de lange traditie met het Psychiatrisch Casus Register Noord-Nederland en de belangrijke centrumfunctie in het noorden, is het RGOc bij uitstek geschikt om de kwaliteit van de zorg over langere periodes in kaart te brengen.

Het Rob Giel Onderzoekcentrum

Missie en werkwijze van het RGOc

Missie RGOc

Al sinds de oprichting is de missie van het RGOc het verrichten van wetenschappelijk onderzoek op het gebied van zorg voor mensen met psychiatrische aandoeningen, binnen een regionaal samenwerkingsverband van instellingen die zorg verlenen aan mensen met deze aandoeningen.

Het RGOc streeft naar kwalitatief hoogstaand onderzoek dat voldoet aan de geldende internationale wetenschappelijke standaarden. De verbinding tussen wetenschap en praktijk staat hierbij centraal.

Het RGOc heeft een brugfunctie: het zorgt er enerzijds voor dat premissen en werkwijzen die zich in de zorgpraktijk hebben ontwikkeld wetenschappelijk worden getoetst, en anderzijds dat vernieuwende (theoretische) zienswijzen kunnen worden onderzocht door toepassing in de praktijk. Hierin voelt het RGOc de verantwoordelijkheid om een instellingsoverstijgende data-infrastructuur te faciliteren. Omdat het RGOc behandelaren en patiënten zo direct mogelijk wil laten profiteren van het onderzoek ligt de focus op zorggerelateerd onderzoek.

Werkwijze RGOc

Het RGOc bevordert de interactie tussen wetenschap en praktijk. Dat betekent dat de RGOc-onderzoekers onderzoeksvragen beantwoorden die vanuit de praktijk gesteld worden, en tegelijkertijd wetenschappelijke vragen toetsen in de klinische praktijk. Deze wisselwerking wordt essentieel geacht om tot verbetering van de kwaliteit van zorg te komen.

Het RGOc heeft de (onderzoeks)focus op psychotische stoornissen, stemming en angst, en ouderenpsychiatrie. Rondom deze onderzoekslijnen zijn netwerken geformeerd waarin onderzoekers en/of behandelaren met onderzoekstijd en -ambitie uit de RGOc-instellingen bijeenkomen om gezamenlijk onderzoeksplannen te ontwikkelen opdat een *state of the art* zorgpraktijk kan ontstaan. De netwerken worden gecoördineerd door RGOc-onderzoekers.

Daarnaast hebben onderzoekers van het RGOc de verantwoordelijkheid voor het opzetten, onderhouden en analyseren van het zogenaamde *Data Science Center* met longitudinale datasets over zorggebruik en behandelaanbod van het merendeel van de in het RGOc deelnemende instellingen. Hiermee kunnen veranderingen in de zorg en actuele vragen rondom behoefte aan zorg, aangeboden zorg en behandelbeoordeling en -uitkomsten worden onderzocht. Deze datasets kunnen daarbij ook gebruikt worden als toevoeging of vergelijkingsgroep bij nieuw te verzamelen data.

Het Onderzoeksprogramma

Inleiding

Het onderzoeksprogramma van het RGOc heeft zich in 2017 verder ontwikkeld langs de lijnen van de drie RGOc netwerken voor psychosen, stemmings- en angststoornissen en ouderenpsychiatrie. Ook de aandachtsgebieden eHealth en doelmatigheid zijn succesvol doorgedaan op de ingeslagen weg. Variëren de netwerken onderling nogal in onderwerp, werkwijze en aanpak, vergaderfrequentie en communicatie, allemaal zijn ze bezig met zorggerelateerd onderzoek, maken ze zoveel mogelijk gebruik van dezelfde manier van dataverzameling en -verwerking, en allemaal hebben ze stuk voor stuk een stevige wetenschappelijke output. (Op de volgende bladzijden kunt u hier meer over lezen; op pagina 50 van het jaarverslag vindt u ook alle [publicaties](#)). Trainingen en bijscholingsactiviteiten, gerelateerd aan de onderzoekslijnen, ondersteunen daarbij de RGOc-onderzoeksnetwerken.

De succesvolle samenwerking met een aantal andere instellingen riep in 2016 al de vraag op hoe het RGOc optimaal kan functioneren binnen een Nederlandse onderzoeksstructuur, die het best valt te omschrijven als een open netwerkstructuur. Het [RGOc vijfjarenplan](#), dat nu ruim halverwege is, verdiende een *midterm* evaluatie. In 2017 zijn deze kwesties verder opgepakt door de Stuurgroep, de instellingen en de medewerkers van het RGOc. Centrale vraag daarbij is: hoe kan het RGOc zich op de toekomst voorbereiden? In het visiedocument [RGOc toekomstvisie 2020](#) zijn de lijnen geschetst waarlangs het RGOc zich verder zou kunnen ontwikkelen. In 2018 wordt hier verder aan gewerkt om deze visie ook tot concreet beleid te kunnen maken. Doel is ervoor te zorgen dat het RGOc in januari 2020 gereed is om ook in de daaropvolgende jaren een duurzame onderzoekstructuur te waarborgen, waarin zorginnovatie en zorgonderzoek de belangrijkste pijlers zijn.

In oktober heeft het RGOc zich internationaal op de kaart gezet met het organiseren van het [ENMESH](#) 2017 congres. Ruim 300 onderzoekers uit meer dan 25 landen kwamen naar Groningen voor een driedaags congres over zorginnovatie, methodologie, doelmatigheid en beleid. Internationale contacten zijn verstevigd, nieuwe verbindingen zijn gelegd.

De RGOc netwerken

Noord-Nederlands Netwerk Psychotische Stoornissen

Binnen het Netwerk Psychotische Stoornissen is het onderzoek zoveel mogelijk ondergebracht in het overkoepelende thema 'het sociale brein in de sociale context'. Speciale aandacht is er voor de onderwerpen Cognitie, Negatieve Symptomen, Healthy Ageing en Herstel.

De voorzitter van het netwerk, prof. dr. Richard Bruggeman, is per 1 september 2017 benoemd tot hoogleraar Psychotische Stoornissen bij de afdeling Klinische Neuropsychologie van de Rijksuniversiteit Groningen. Wim Veling, hoofd van de psychosen afdeling van het UCP, is per 1 december 2017 benoemd tot adjunct hoogleraar Psychiatrie bij het UMCG, met als leeropdracht 'De sociale context van psychosen'. Het netwerk is daarnaast in september 2017 door de komst van prof. dr. Iris Sommer naar Groningen verrijkt met een gerenommeerde psychosen-onderzoeker op het gebied van hallucinaties, cognitie en medicatie.

In 2017 zijn de meeste doelstellingen uit het jaarplan behaald, zowel wat betreft beloopstudies als interventiestudies. De onderzoekers van de drie grote beloopstudies ([Vroegdetectie](#), [Eerste Psychosen](#), Routine Outcome Monitoring ([ROM PHAMOUS](#))) stemmen regelmatig met elkaar af om deze zoveel mogelijk op elkaar te laten aansluiten zodat één longitudinale studie aan het ontstaan is waarin de patiënt goed kan worden gevolgd. Aan een vierde (online) meting voor de [GROUP-studie](#) (Genetic Risk and Outcome of Psychosis) is verder gewerkt. Er zijn een groot aantal interventiestudies onderweg naar negatieve en cognitieve symptomen, zoals de [apathiestudie](#), de [cognitieve adaptatie training](#), sociaal functioneren en herstel ([BeatVic](#), victimisatie bestrijding), [leefstijlinterventies](#), innovatieve medicatiestudies en eHealth (Virtual Reality Therapy for Psychosis, [VRET.P](#)).

Het vroegdetectieproject 'On the Road' is inmiddels met het derde jaar bezig. Het zorginnovatiegedeelte loopt op verschillende locaties redelijk, op andere locaties stagneert dit. Het detectiegedeelte is inmiddels onderdeel van de diagnostiek bij een groot aantal poliklinieken. Patiënten die hoog scoren op een ervaringenlijst, worden uitgenodigd voor aanvullende diagnostiek. De Ultra High Risk (UHR) patiënten krijgen daarna een CGT-UHR behandeling aangeboden. De beloopstudie die hieraan gekoppeld is komt echter nauwelijks van de grond. Het lukt onvoldoende om mensen gemotiveerd te krijgen om hieraan deel te nemen. Een studie die aan het

vroegdetectieprogramma gelinkt is, is de [Mirorr](#) studie. Ook het werven van UHR patiënten voor Mirorr vordert moeizaam. Echter, het werven van patiënten voor andere subgroepen van de studie met lichtere problematiek verloopt soepeler: twee subgroepen zijn compleet en de derde subgroep zit op de helft qua inclusies.

Het projectidee 'To continue or to discontinue' (initiatief van o.a. Iris Sommer, Lieuwe de Haan en Wim Veling) is medio 2017 gestart als grote landelijke studie onder de naam 'HAMLETT'. Deze studie wordt nu vanuit Groningen gecoördineerd. Voor de [PHAMOVS](#)-screening in de basis-ggz is een aangepast korter protocol ontwikkeld dat begin 2017 gereed was voor gebruik. De aansluiting tussen de ROM in de specialistische - en de basis-ggz is een punt van zorg bij het goed kunnen volgen van patiënten. De [LION-studie](#) naar leefstijlinterventies (GGZ Friesland, GGZ Drenthe, Lentis, UCP, Dimence Groep) is afgerond en de resultaten worden in 2018 gepubliceerd.

Noord-Nederlands Netwerk Stemnings- en Angststoornissen (NNNSA)

Het NNNSA is in 2017 driemaal bijeengekomen. Hierbij zijn verschillende studies toegelicht, te weten: [SLEEPREG-BD](#), [Zelf-i](#), [TRANS-ID](#), [MOPHAR](#), [Cannabidiol bij angst](#), [Ketamine-studie](#), [NEW-PRIDE](#) en de [Yoga-studie](#). Tijdens de bijeenkomsten zijn mogelijkheden besproken om deze studies bij verschillende instellingen uit te voeren dan wel patiënten ernaar te verwijzen en is het verloop van de inclusie van patiënten gerapporteerd. Eind 2017 zijn twee cliëntvertegenwoordigers toegetreden tot het NNNSA, te weten: mevrouw Pythia Oudman (cliëntvertegenwoordiger Lentis) en de heer Jeroen Bastiaansen (cliëntvertegenwoordiger Depressievereniging).

In de loop van 2017 is behoefte ontstaan aan een discussie over de gewenste ontwikkeling van het NNNSA en mogelijkheden om onderzoekers en behandelaars van de ggz-instellingen nauwer bij het NNNSA te betrekken. Met deze discussie zal begin 2018 een start worden gemaakt, door het organiseren van een brainstormbijeenkomst.

Eerder is geopperd om van MOPHAR een gezamenlijke studie binnen het NNNSA te maken, om de binding van betrokkenen met het NNNSA te versterken en het gebruik van dezelfde meetinstrumenten te bevorderen. Hiernaast is erop aangedrongen meer gebruik te gaan maken van de data van de [NESDA](#)-studie voor onderzoek binnen het NNNSA. Deze mogelijkheden zullen worden meegenomen in de discussie over de toekomst van het NNNSA.

In 2017 liep de aanstelling van de coördinator van het NNNSA, Floor Verhoeven, bij het RGOc ten einde. De taken van coördinator zijn tijdelijk overgenomen door Rob van den Brink, die ook coördinator is van het Netwerk Ouderenpsychiatrie van het RGOc. Voor de functie van coördinator NNNSA zal in 2018 een vacature verschijnen.

Noord-Nederlands Netwerk Ouderenpsychiatrie

In 2017 is het door ZonMw gesubsidieerde doelmatigheidsonderzoek van start gegaan naar de (kosten)effectiviteit van schema-focused groepstherapie aangevuld met psychomotore therapie voor ouderen met een persoonlijkheidsstoornis. Als promovendus bij deze studie is Martine Veenstra aangesteld en daarnaast kon ruimte worden gevonden om ook met de vanuit het UMCG betrokken psychomotore therapeut, Renske Bouman, een promotietraject te starten. Verder is GGZ Drenthe toegetreden tot de groep instellingen waar de studie wordt uitgevoerd, die daarnaast bestaat uit Lentis, Dimence, Mediant, Van Andel Ouderenpsychiatrie/GGZ Friesland en het UMCG. De gerandomiseerde studie zal drie jaar duren en in totaal 140 patiënten includeren.

Het aantal deelnemende instellingen aan de [ROM-GPS](#) studie - een beloopstudie bij ambulant behandelde ouderen met affectieve stoornissen - is in 2017 verder uitgebreid. GGZ Drenthe en Mediant zijn in 2017 met de studie gestart, waaraan verder het UMCG deelneemt en de niet-RGOc leden GGZ-NHN, GGNet, GGZ Centraal en naar verwachting vanaf begin 2018 ook Pro Persona. De door de betrokken instellingen gefinancierde studie begint hiermee een voor de ouderenpsychiatrie in Nederland unieke infrastructuur voor zorgonderzoek te vormen.

In plaats van een nascholingsdag zijn in 2017 twee symposia over ouderenpsychiatrie georganiseerd op het door het RGOc georganiseerde [ENMESH](#) congres. Eén symposium ging over het belang van sociale relaties voor de geestelijke gezondheid van ouderen, het andere over onderzoek dat relevant is voor de zorg aan ouderen met ernstige psychiatrische aandoeningen. Inschrijving voor het ENMESH congres bleek voor veel vaste deelnemers aan de nascholingsdagen ouderenpsychiatrie waarschijnlijk toch een te groot beletsel, en binnen ENMESH neemt de ouderenpsychiatrie een te marginale positie in. De belangstelling voor de symposia was daarom helaas beperkt. Wellicht kunnen de symposia worden uitgewerkt tot nascholingsdagen in de komende jaren.

Tot slot zijn in 2017 de cliëntenraden van Mediant, Lentis, Dimence en Van Andel Ouderenpsychiatrie/GGZ Friesland bezocht om de raden te informeren over het onderzoek van het Netwerk Ouderenpsychiatrie en te overleggen over mogelijkheden om de raden en oudere cliënten in het algemeen te betrekken bij het onderzoek. In 2018 zullen de resultaten hiervan worden besproken in het overleg tussen het Netwerk Ouderenpsychiatrie en cliënt, dat dan voor de tweede maal plaats zal vinden.

Data Science Center

In het [Data Science Center](#) (DSC, eerder Datawarehouse genoemd) worden zorggegevens van het [PCR-NN](#) (Psychiatrisch Casusregister Noord-Nederland), ROM-gegevens (o.a. via [RoQua](#)) en andere onderzoeksdatabases (zoals [GROUP](#) en [TRAILS](#)) beheerd, verwerkt en geanalyseerd. Het RGOc werkt hiervoor samen met RoQua. Het DSC fungeert als centraal punt voor datalevering en -verwerking van de grote beloopstudies, waaronder PHAMOUS (jaarlijkse screening van patiënten met een psychotische stoornis), [PROGR-S](#) (een eerste screening van mensen met een psychotische stoornis), [ROM-GPS](#) (beloopstudie van ouderen met een psychiatrische stoornis), [Vroegdetectie/On the Road](#) (vroegtijdige herkenning van mensen met een verhoogd risico op een psychotische stoornis) en [MOPHAR](#) (eerste en jaarlijkse screening van patiënten met een stemmings- of angststoornis). Ook individuele onderzoekers binnen de ggz-instellingen maken gebruik van deze faciliteit van het RGOc.

Het proces van databeheer en -verwerking moet op een veilige en bij de huidige en toekomstige wetgeving (AVG mei 2018) passende wijze gebeuren. Om dit te waarborgen werd in 2017, volgens plan, verder geïnvesteerd in de samenwerking met het TCC (Trial Coördinatie Centrum van het UMCG) en een Trusted Third Party (TTP), Custodix. De infrastructuur die zij boden bleek niet toereikend te zijn voor de complexe longitudinale datastroom vanuit het RGOc-DSC. Daarop werd eind 2017 besloten om over te stappen naar ZorgTTP als TTP. Het voordeel van ZorgTTP is dat zij als TTP al langdurig ervaring hebben met het koppelen en versleutelen van grote databases, waaronder de DIS-leveringen (DBC-Informatiesysteem, de zorggebruik gegevens) van ggz-instellingen, die deze data doorgeven aan de NZa (Nederlandse Zorgautoriteit). ZorgTTP is dus een bekende partij voor de ggz-instellingen en er bestaan onderling al samenwerkingsovereenkomsten. Hiermee wordt ook aangehaakt bij de behoefte van bestuurders van GGZ-instellingen om zorggebruik- en ROM-gegevens te combineren. De onderzoekers van [IMPROVE](#) maken als één van de eersten gebruik van deze infrastructuur. Gegevens van zorgverzekeraar De Friesland zijn bijvoorbeeld al

beschikbaar gekomen en zullen gekoppeld worden aan de DIS-gegevens van GGZ Friesland (hiervoor hebben de noodzakelijke voorbereidingen al plaatsgevonden) en in 2018 ook aan de ROM-gegevens van GGZ Friesland. DIS-leveringen van de andere ggz-instellingen zullen dan ook snel volgen, opdat ook andere onderzoekers die zorggegevens willen gaan gebruiken, kunnen worden bediend.

Het Data Science Center wordt gerund door Ellen Visser (senior data scientist) en Erwin Veermans (projectleider).

EHealth Netwerk Noord-Nederland

Net zoals voorgaande jaren kwamen de deelnemers van het eHealth netwerk eens per drie maanden bijeen. De meeste deelnemers waren lijfelijk aanwezig; een enkeling nam deel via een beeldbelverbinding. Alle RGOc-instellingen zijn vertegenwoordigd in het EHealth Netwerk, met uitzondering van Mediant. Het netwerk wordt versterkt door Accare, de Hanzehogeschool, Hogeschool Windesheim en de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden. De samenstelling van het netwerk is in 2017 niet wezenlijk veranderd; er zijn alleen een aantal personen gewisseld.

In 2017 is het project [Beeldcommunicatie in de GGZ](#) afgerond. In de laatste fase van het onderzoek zijn tools ontwikkeld en getest die behandelaars kunnen ondersteunen in het werken met beeldcommunicatie. In tegenstelling tot bestaande onderzoeken naar beeldcommunicatie richt dit onderzoek zich specifiek op het effect van beeldcommunicatie op de verandering van inhoud van zorg, zoals ervaren door de professionals. Meer informatie is te vinden op deze website: <http://beeldbellenindeggz.nl/>

In januari 2018 werd bekend dat een kleine vervolgsubsidie (een zgn. [Top-Up](#)) is gehonoreerd door Stichting Innovatie Alliantie (SIA), die ook het oorspronkelijke project heeft gesubsidieerd. Het onderzoeksteam kan daarmee tot 1 augustus aan de slag met het ontwikkelen en toetsen van een kant-en-klaar intervisiepakket rond de ontwikkelde hulpmiddelen. We hopen hiermee het gebruik van de hulpmiddelen binnen behandelteams laagdrempeliger te maken.

In 2017 is verder gewerkt aan onderzoek naar en ontwikkeling van e-mental health interventies en tools voor de praktijkondersteuner ggz bij de huisarts in de Innovatiewerkplaats van de Hanzehogeschool. In samenwerking met studenten

Toegepaste Psychologie is de webapp LIV ontwikkeld. Meer informatie is te vinden op [de projectwebsite](#).

In 2017 is een nieuw onderzoek- en ontwikkelproject van start gegaan dat eind 2016 gehonoreerd werd door de SIA. Het project is getiteld [Co-creatief ontwerp van een Digitaal Behaviour Change Support System](#) voor het trainen van sociale vaardigheden bij kinderen met autisme. In dit project wordt getracht de sociale vaardigheidstraining voor kinderen met autisme te “gamificeren”. Het project betreft een unieke samenwerking tussen het eHealthnetwerk, Accare en de Hogeschool Windesheim, de Hanzehogeschool en de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden.

In het project [Digitale dagboekstudies in de klinische praktijk](#), geleid door RGOc-promovenda Fionneke Bos, zijn de eerste onderzoeksresultaten gepubliceerd. Voor een kwalitatieve studie naar de potentie van digitale dagboekmetingen (Experience Sampling Method, Ecological Momentary Assessment) zijn alle data verzameld en geanalyseerd. Een publicatie over de resultaten van deze studie wordt verwacht in 2018. Tevens is verder gewerkt aan een studie naar de potentie van digitale dagboekmetingen in de behandeling van patiënten met een bipolaire stoornis. Tevens is een protocol voor een pilotstudie bij patiënten met een psychotische aandoening voorgelegd aan de METc. Verwacht wordt dat begin 2018 met de pilotstudie gestart kan worden.

In 2017 zijn flinke stappen zijn gezet in virtual reality onderzoek, onder leiding van prof. dr. Wim Veling. Diverse interventies zijn onderzocht en opgestart, zoals VR-agressie preventietraining (VRAPT), VR-training voor de verbetering van sociale interactie (DiSCoVR) en VR-behandeling bij stressklachten (VRRelax). Voor meer informatie, zie de website: <https://vrmentalhealth.nl/>.

De RGOc consultatiefunctie

In 2017 is circa 50 keer een beroep gedaan op het Consultatieloket van het RGOc. Het betrof vragen van onderzoekers, behandelaars of mensen in opleiding bij de RGOc-instellingen. De vragen liepen uiteen van verzoeken om kort advies tot begeleiding in alle fasen van een onderzoek. Wat opvalt is dat er grote verschillen zijn tussen de instellingen in het aantal verzoeken om hulp. Niet alle instellingen lijken op de hoogte van de mogelijkheid een beroep te doen op het Consultatieloket voor begeleiding bij onderzoek dat buiten de aandachtsgebieden van de RGOc-onderzoeknetwerken valt.

De capaciteit van het Consultatieloket is in 2017 uitgebreid. Naast Jooske van Busschbach en Rob van den Brink, is Klaas Wardenaar aangetrokken voor de consultfunctie. Klaas heeft speciale expertise op het terrein van complexe analysetechnieken van onderzoeksgegevens, waarmee een belangrijke aanvulling is verkregen op de begeleidingsmogelijkheden van het Consultatieloket.

Cliëntenparticipatie

Sinds de start van het RGOc worden cliënten op verschillende manieren bij het RGOc betrokken. In de eerste plaats worden cliëntenraden, cliëntenorganisaties en organisaties voor naasten via de nieuwsbrief en het jaarlijkse RGOc symposium op de hoogte gehouden van de activiteiten van het RGOc. Daarnaast worden cliënten bij verschillende onderzoeksprojecten betrokken. Naast de mogelijkheid tot participatie als onderzoeksdeelnemer zijn er mogelijkheden om actief mee te werken aan de opzet en uitvoering van onderzoek.

Sinds eind 2015 is Meike Bak aangesteld als ‘aandachtsfunctionaris cliëntenparticipatie in wetenschappelijk onderzoek’ om de cliëntbetrokkenheid binnen het RGOc te versterken. Zij stimuleert een kritische blik vanuit cliëntperspectief op lopend en nieuw op te zetten onderzoek binnen het RGOc en legt verbindingen tussen cliënten en onderzoekers als het gaat om cliëntenparticipatie. Daarnaast bevordert zij onderzoek dat aansluit bij vragen vanuit de cliëntenraden, waarbij ook het Consultatieloket kan worden ingezet ter ondersteuning.

In 2017 zijn gerichte activiteiten ontplooid om de inbreng van cliënten binnen de RGOc netwerken verder te vergroten. Voor de netwerken Psychosen en Stemming en Angst hebben selectiegesprekken plaatsgevonden met geïnteresseerde cliëntvertegenwoordigers. Er zijn vier kandidaten zijn geselecteerd, waaronder een lid van de Depressievereniging, waarmee ook de lijnen met deze patiëntenvereniging verstevigd zijn. Dit betekent dat binnen deze netwerken, net als bij netwerk EHealth waar cliëntparticipatie eerder al was gerealiseerd, nu geldt dat structureel twee cliëntvertegenwoordigers participeren. Zij nemen actief deel aan de netwerken door mee te praten over ontwerp, opzet en beloop van verschillende onderzoeken. Voor het netwerk Ouderenpsychiatrie geldt dat jaarlijks een overleg met cliëntvertegenwoordigers wordt georganiseerd.

Naast participatie binnen de netwerken hebben cliënten actief meegedacht over verschillende onderzoeken. Zo hebben zij aan focusgroepen deelgenomen ([IMPROVE](#),

[Dagboekmetingen in de klinische praktijk](#)) en hebben zij hun mening gegeven over de opzet en uitvoering van verschillende onderzoeken ([HAMLETT](#), [DiSCoVR](#), [SFT-PMT](#), [VRRelax](#), [VR-CGT](#), [PHAMOVS](#), [TRANS-ID Herstel](#)). Er is feedback gegeven op onderzoeksvoorstellen, onderzoeksprotocollen, de patiëntinformatiebrieven en wervingsposters. Zowel onderzoekers als cliënten gaven aan dit nuttig en waardevol te hebben gevonden.

Ook hebben vertegenwoordigers van cliëntenraden bij de RGOc *Invitational Conference* een actieve bijdrage geleverd door mee te praten over het onderzoeksbeleid. Daarnaast waren zowel bij de RGOc symposia als bij het ENMESH congres cliëntvertegenwoordigers aanwezig.

Op initiatief van de Cliëntenraad UCP is in samenwerking met het RGOc een enquête voor cliënten van opnameafdelingen ontwikkeld en uitgezet, met daarin vragen over ervaringen en wensen van cliënten ten aanzien van het contact met de huisarts tijdens opname. De uitkomsten zijn teruggekoppeld aan de cliënten en besproken met de regieverpleegkundigen van de afdelingen en binnen het Dagelijks Bestuur van het UCP. Het rapport kunt u [hier lezen](#).

In het voorjaar van 2017 is middels een rondgang langs de cliëntenraden van de aan het RGOc verbonden instellingen de samenwerking tussen het RGOc en de cliëntenraden besproken. Hieruit kwam onder andere naar voren dat cliëntvertegenwoordigers behoefte hebben aan scholing over cliëntparticipatie in wetenschappelijk onderzoek. Om aan deze behoefte tegemoet te komen, is in november 2017 de cursus 'Cliëntenparticipatie in wetenschappelijk onderzoek' georganiseerd. Hieraan hebben elf (ex-)cliënten deelgenomen die graag meedenken over onderzoek. Zij werden geschoold in wat wetenschappelijk onderzoek inhoudt en welke rollen men als cliëntvertegenwoordiger kan vervullen. Deze cursus werd door veel deelnemers als zinvol ervaren.

Doelmatigheid

Een kosteneffectiviteitsanalyse van lopende trials is binnen het RGOc al enkele jaren de gewoonte. Dit gebeurt meestal in samenwerking met de Health Technology Assessment (HTA) unit van het UMCG of anderen zoals het Trimbos-instituut. Voorbeelden hiervan zijn de kosteneffectiviteitsstudie van de individuele rehabilitatie benadering ([IRB](#)), en de kosteneffectiviteitsanalyse van [LION](#), een leefstijlstudie die tussen 2014 en 2016 werd uitgevoerd. Beide studies zijn inmiddels afgerond en bezig

resultaten te publiceren. Een nieuwe studie is gestart met subsidie van ZonMw Doelmatigheid naar de behandeling van ouderen met een persoonlijkheidsstoornis met schema therapie en psychomotorische therapie. Ook is een studie gestart naar de doelmatigheid van verschillende vormen van behandeling bij personen met trauma en wordt ook een kosteneffectiviteitsanalyse uitgevoerd op de data van de [Zelf-i](#) trial van Jojanneke Bastiaansen.

In het [RGOc vijfjarenplan](#) is doelmatigheid benoemd als belangrijk speerpunt. In 2015 zijn hiertoe de eerste concrete stappen gezet. Het RGOc, het UCP, de HTA-unit van het UMCG, GGZ Friesland en het Trimbos-instituut hebben tezamen met het Landelijk platform GGz (LPGGz) en De Friesland Zorgverzekeraar het initiatief genomen tot het beter in kaart brengen van de doelmatigheid en kosteneffectiviteit van psychiatrische behandelingen binnen een grote regio. Dit project is gestart op 1 september 2015 onder de naam IMPROVE (Improving Mental Health care using Personalized treatment based on analyses of Routine data for Optimal Value and Effectiveness). Projectleider is dr. Talitha Feenstra van de HTA-unit UMCG.

Improve

De bij [IMPROVE](#) betrokken partijen beschikken ieder over verschillende zorggerelateerde data en expertise. Om te kunnen sturen op kwaliteit en doelmatigheid is het van groot belang om deze gegevens en kennis samen te brengen, met waarborging van optimale privacy en regelgeving. Door het toepassen van nieuwe mogelijkheden in ICT en Health Technology Assessment (HTA) kan een betere *clinical decision making* worden gerealiseerd. De opbrengst van dit project is dat de unieke samenwerking tussen partijen in de Friese ggz optimaal wordt benut om te komen tot kwalitatief optimale zorg voor patiënten in het juiste echelon van de gezondheidszorg tegen aanvaardbare kosten.

Voortgang vier deelprojecten IMPROVE

1. Een innovatieve screener voor psychische problemen voor huisarts en POH-ggz. Deze screener, CATJA genaamd, is inmiddels in beta versie beschikbaar en wordt getest bij POH-ggz'en in Friesland en Groningen. De screener omvat de domeinen positieve en negatieve symptomen van psychose, angst, depressie, *distress* en de positieve constructen emotionele steun en vriendschap.
2. Een ICT instrument dat behandelaars en cliënten ondersteunt in hun keuze voor behandelingen. In 2017 is er veel kwalitatief onderzoek verricht om

- wensen en verwachtingen bij cliënten en behandelaars te inventariseren. Dit heeft onder andere een lijst relevante uitkomsten opgeleverd.
3. Simulatiemodellen (*prognostic modelling*) t.b.v. zorgoptimalisatie op mesoniveau. Hiervoor wordt samenwerking gezocht met het RoQua management informatiesysteem. De samenwerking met Trimbos loopt ook door.
 4. Simulatiemodellen op macroniveau. De bestaande modellen DepMod en PsyMod van Trimbos zijn aangepast aan lokale data. De onderzoekers zijn bezig deze modellen meer geschikt te maken voor het doorrekenen van zorg op maat. Voor het DepMod model is ook een zogenaamd *second stage filter* toegepast, dat wil zeggen het uitvragen van de wenselijkheid, implementeerbaarheid en mate van *equity* van door het model voorgestelde zorgsubstitutie vanuit het perspectief van cliënten, behandelaren, zorgaanbieder en verzekeraar.

Bij aanvullende financiering zal dit project verder worden uitgebouwd. Het IMPROVE project is daarmee een belangrijke nieuwe ontwikkeling van het doelmatigheidsonderzoek binnen het RGOc.

RGOc Academie

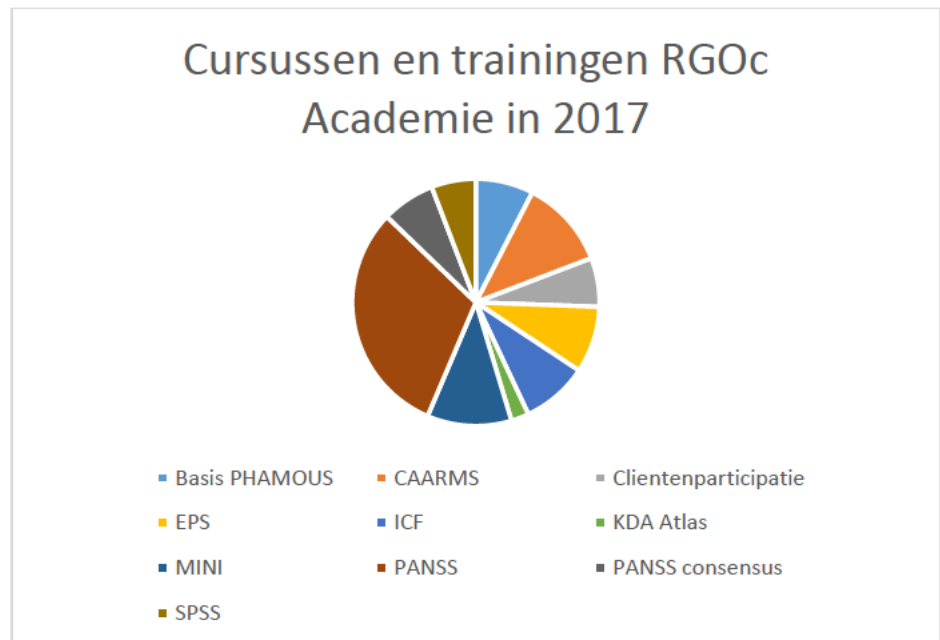
De RGOc Academie, opgericht in 2012, is het trainingscentrum voor medewerkers van bij het RGOc aangesloten ggz-instellingen. De cursussen en trainingen zorgen niet alleen voor continuïteit in het onderzoek, maar ook voor verdere groei en ontwikkeling van zowel het onderzoek als de onderzoeksmedewerkers.

De doelgroep van de RGOc Academie bestaat uit verpleegkundigen, psychologen, psychiaters, onderzoeksassistenten, studenten en onderzoekers. Er worden scholingen en trainingen van veelgebruikte diagnostische instrumenten als b.v. PANSS en Mini-SCAN georganiseerd, maar ook voor trainingen voor specifiek onderzoek, zoals de CAARMS training voor het [Vroegdetectieproject On The Road](#). Ook worden consensus trainingen binnen onderzoek en ‘train-de-trainer’ cursussen georganiseerd. De cursussen kwalitatieve en kwantitatieve data-analyse konden opnieuw rekenen op enthousiaste deelnemers, veelal verpleegkundig specialisten (VS) in opleiding. Een nieuwkomer in 2017 was de ICF training (*international classification for functioning*) voor VS in opleiding.

Alle trainingen worden gegeven door gekwalificeerde trainers en zijn bedoeld voor medewerkers en studenten van de RGOc-instellingen. Medewerkers van niet-RGOc instellingen kunnen desgewenst de trainingen tegen vergoeding bijwonen. Naast de trainingen worden er ook studie- en (na) scholingsdagen georganiseerd voor behandelaren en onderzoekers in Noord-Nederland.

Op de website van de [RGOc Academie](#) staat een actueel overzicht van het trainingsaanbod. Ook cursussen die verzorgd worden door in het RGOc participerende instellingen zijn hier te vinden. Deelnemers schrijven zich via een online aanmeldingsformulier in en ontvangen na afloop een certificaat van deelname. De RGOc Academie evalueert al het scholingsaanbod en koppelt de resultaten hiervan naar docenten en overige betrokkenen terug.

In 2017 heeft de RGOc Academie 17 cursussen, trainingen en consensusbijeenkomsten georganiseerd, waaraan 172 personen hebben deelgenomen. Een aanzienlijk deel hiervan, 21%, was student of stagiaire. In de overzichten hieronder zijn de trainingen opgenomen die in 2017 zijn gestart. Sommige trainingen werden meer dan één keer georganiseerd, zoals de PANSS en de CAARMS training. De trainingen vonden plaats in Groningen bij het UCP, Lentis en de Dimence Groep.

Trainingen RGOc Academie in 2017 per instelling

■ UMCG/RUG

■ GGZ Drenthe

■ Clientvertegenwoordigers

■ Lentis

■ GGZ Friesland

■ Dimence

■ Overige

Samenwerking met andere organisaties en afdelingen

Het RGOc werkt zowel op landelijk als op internationaal niveau samen met ggz-instellingen, andere universitaire afdelingen, kennis- en expertisecentra en Europese researchcentra. Het RGOc ondersteunt en faciliteert de uitvoering van deze onderzoeksprogramma's in de noordelijke ggz. Hieronder volgt een korte opsomming van de belangrijkste samenwerkingsverbanden.

Geestkracht

het Geestkracht-programma van ZonMw, gestart in 2003 met als doel de onderzoeksinfrastructuur in de ggz te versterken. Dit programma is inmiddels al enige jaren afgelopen, maar de opgezette studies lopen nog steeds door.

NESDA

[NESDA](#) is de grote landelijke studie naar depressie en angststoornissen, geïnitieerd door VUmc, UMCG en LUMC. De RGOc-instellingen GGZ Friesland, GGZ Drenthe en Lentis hebben ook in 2017 ondersteuning verleend aan NESDA. In samenwerking met VUmc en LUMC, worden er regelmatig NESDA Noord bijeenkomsten gehouden waarin onderzoekers elkaar treffen. De NESDA data worden geleidelijk aan ook door RGOc-onderzoekers gebruikt om aanvullende onderzoeksvragen te beantwoorden.

NESDO

[NESDO](#) houdt zich binnen de NESDA structuur bezig met de doelgroep ouderen. Het RGOc-netwerk Ouderenpsychiatrie heeft goede samenwerkingsverbanden met Radboud UMC, VUmc en LUMC. Over de NESDO data wordt inmiddels door onderzoekers uit het Noorden regelmatig gepubliceerd.

GROUP

De [GROUP](#)-studie bestudeert het beloop van mensen met een psychose en hun familieleden. GROUP-partners UMCG, UMCU, AMC en MUMC werken nog steeds samen met een groot aantal ggz-instellingen. Over de gegevens van de derde meting wordt inmiddels gepubliceerd. GROUP heeft in 2017 - met ondersteuning van het RGOc en [RoQua](#) - een online vervolgmeting voorbereid.

De centrale database van GROUP wordt beheerd binnen het [Data Science Center](#). De Genetische Database van GROUP wordt sinds 2017 weer door UMC Utrecht beheerd.

Om de gezamenlijke onderzoekstructuur ook voor de toekomst te behouden, is in 2017 een begin gemaakt met de oprichting van de GROUP-foundation.

Phrenos

Een aantal RGOc-instellingen is ook actief lid van [Phrenos](#), het kenniscentrum gericht op persoonlijk herstel en maatschappelijke participatie van mensen met psychotische of andere ernstige en langdurige aandoeningen. Waar mogelijk wordt samengewerkt op het gebied van onderzoek en nascholing, zoals in 2017 rondom het jaarlijkse Phrenos Psychosecongres, Masterclass Vroege Psychosen, Masterclass RCT ja of nee en PANSS trainingen. Ook wordt gezamenlijk onderzoek gedaan naar [CAT](#), de validering van de iROC en de kosteneffectiviteit van de [IRB](#). Bovendien had het RGOc samen met Phrenos de verantwoordelijkheid voor de organisatie van het [ENMESH](#) 2017 congres in Groningen.

Trimbos

Met het [Trimbos-instituut](#) (Ti) als het landelijk kennisinstituut op het gebied van de geestelijke volksgezondheid en geestelijke gezondheidszorg is een lange traditie van samenwerking o.a. op het gebied van onderzoek in de langdurige zorg. Op dit moment wordt vanuit het RGOc (dr. Joeske van Busschbach) deelgenomen in de Erkenningscommissie Interventies Langdurige Zorg die vanuit het Ti wordt gecoördineerd. Het [IMPROVE](#) project is een hecht samenwerkingsverband tussen het RGOc, het Trimbos-instituut, GGZ Friesland en De Friesland Zorgverzekeraar.

RIBW Alliantie

Via het [lectoraat Rehabilitatie](#) van dr. Charlotte Wunderink bestaat er nog verbinding met de RIBW alliantie. Het betreft hier vooral onderzoek naar herstel-gericht werken binnen beschermende woonvormen.

Psychose Consortium

Het landelijke [Psychose Consortium](#) richt zich op klinisch onderzoek naar behandelstrategieën bij mensen met een psychose. Het gaat om biologische, psychotherapeutische en psychosociale interventies.

Het consortium wordt gecoördineerd door onderzoekers van het UMCG, UMCU, AMC, ErasmusMC en het MUMC. Er zijn regelmatig gezamenlijke gezamenlijke onderzoekspresentaties geweest. In 2017 is een gezamenlijke subsidieaanvraag gehonoreerd naar medicatie na een eerste psychose. Deze studie (To continue or not

to continue) gaat in 2018 landelijk uitgevoerd worden, onder de naam [HAMLETT](#). Regie en coördinatie ligt in Groningen bij prof. dr. Iris Sommer en prof. dr. Wim Veling.

Hogescholen in Nederland

De laatste jaren is de samenwerking met de hogescholen in het Noorden sterk geïntensiveerd via zogenaamde RAAK-projecten en via promotietrajecten van hogeschooldocenten bij (co)promotores gelieerd aan het RGOc.

Het RGOc werkt in verschillende projecten nauw samen met de Hogeschool Windesheim Zwolle. Het RGOc (dr. J.A.J. van der Krieken, dr. S. Sytma) was consortiumpartner in het door SIA-RAAK gefinancierde project naar [Beeldcommunicatie in de GGZ](#) (Lectoraat ICT Innovaties in de Zorg, lector dr. ir. M. Hettinga, dr. ir. R. Janssen), een project dat in 2017 is afgerond. Op dit moment wordt samengewerkt in het project "[EHealth in de wijk: Ondersteuning voor de wijkverpleegkundige bij het indiceren van eHealth](#)".

Met het [Lectoraat Beweging, Gezondheid en Welzijn](#) is verbinding via de lector, dr. J.T. van Busschbach (ook werkzaam bij het RGOc). In 2017 is vanuit dit lectoraat subsidie verworven voor een RAAK-PRO onderzoek naar seksueel trauma bij mensen met licht verstandelijke beperkingen en de rol die de psychomotorische therapie daarbij kan vervullen. Aan dit project zijn twee promovendi verbonden.

In 2017 promoveerde drs. Cees Boerhout, die als psychomotorisch therapeut ook deels vanuit het lectoraat werd ondersteund. Eind 2017 zijn er nog drie promovendi (drs. W.J. Scheffers, drs. B. de Vries, drs. E.C.D. van der Stouwe) die zowel vanuit het RGOc, Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen (prof. dr. G.H.M. Pijnenborg) als vanuit dit lectoraat worden begeleid.

Met de Hanzehogeschool, het [Lectoraat Rehabilitatie](#) (lector dr. E. L. Korevaar) en het Lectoraat Maatschappelijke participatie van mensen met psychische beperkingen (lector dr. C. Wunderink) wordt samengewerkt onder andere binnen een groot gezamenlijk project rond Ambulantisering van de ggz in samenwerking met een groot aantal RIBW instellingen (dr. S. Sytma en dr. E. Visser).

Er zijn plannen om in 2018 de samenwerking met de hogeschool Saxion te versterken.

Afdelingen binnen het UMCG

Met de vakgroep [Epidemiologie](#) wordt nauw samengewerkt: op het gebied van Health Technology Assessment met dr. Talitha Feenstra, voor de genetische epidemiologie

met dr. Behrooz Alizadeh en prof. dr. Harold Snieder, en voor metabole stoornissen met dr. Eva Corpelijn.

Binnen het [Neuroimaging Centrum](#) (NIC) is met name prof. dr. André Aleman mede-initiator van een groot aantal klinische studies binnen de RGOc-instellingen, vooral op het gebied van de psychotische stoornissen. Ook Marie-José van Tol is vanuit het NIC actief als initiator van klinisch depressieonderzoek.

De vakgroep [Bewegingswetenschappen](#) van de Rijksuniversiteit Groningen is betrokken bij ontwikkeling en onderzoek naar de Methode voor Stem-Stoot-Stamp. Op dit onderwerp is Cees Boerhout in 2017 gepromoveerd.

Er is een goede samenwerking met het [Interdisciplinair Centrum voor Psychopathologie en Emotieregulatie](#) (ICPE). Zo is binnen het Netwerk Stemming- en Angst samen met prof. dr. Peter de Jonge en dr. Klaas Wardenaar een studie afgerond naar profielen van depressieve symptomen als voorspeller van chroniciteit in de database van de Interventie Studie Eerste Lijn (Instel).

Bij de ouderenspsychiatrie verricht dr. Marij Zuidersma de [iCASE](#)-studie: een onderzoek naar de behandeling van depressie bij mensen met cognitieve problemen.

Ook het [Netwerk EHealth](#) werkt nauw samen met onderzoekers van het ICPE. Hier is in 2015 een gezamenlijk promotie onderzoek gestart onder leiding van prof. dr. Marieke Wichers ([Trans-ID](#)). Een tweede gezamenlijk promotietraject van RGOc en ICPE is het onderzoek naar de toepassing van de [Experienced Sampling Methode](#) bij de diagnostiek van mensen met een bipolaire stoornissen en bij mensen met een eerste psychose.

Daarnaast maakt het ICPE o.a. voor de [TRAILS-studie](#) en de [ARIADNE-studie](#) gebruik van het [Data Science Center](#) van het RGOc.

EU-GEI

Het European network of national schizophrenia networks studying Gene-Environment Interactions ([EU-GEI](#)) is een groot Europees project waarin het RGOc via GROUP participeerde. Deze studie is inmiddels afgerond. De coördinatie van dit project ligt bij de Universiteit Maastricht. Vanuit GROUP wordt nog met andere partners, met vergelijkbare cohorten, samengewerkt.

MERIT

In het [MERIT](#) (Metacognitive Reflection & Insight Therapy) onderzoek wordt samengewerkt met researchers van het Roudebush VA Medical Center, Indiana University School of Medicine. In MERIT wordt gebruikgemaakt van de Nederlandse versie van de Metacognition Assessment Scale, die is ontwikkeld door dr. Paul Lysaker (Indiana University School of Medicine), en het Indiana Psychiatric Illness Interview (IPII). Het onderzoek is momenteel in de publicatiefase.

DISCoVR

Bij mensen met een psychotische aandoening komt het vaak voor dat zij problemen hebben in sociaal contact. Een belangrijke reden hiervoor is dat zij moeite kunnen hebben om zich te verplaatsen in de ander: het kan moeilijk voor hen zijn om in te schatten wat de ander denkt, voelt of wil. Doel van [DiSCoVR](#) is om deze problemen in de sociale cognitie te verminderen, door middel van een Virtual Reality-training van 16 sessies. Geoefend wordt met sociale situaties in een virtuele omgeving.

Momenteel wordt de effectiviteit van DiSCoVR onderzocht in een *randomized controlled trial* (gerandomiseerde gecontroleerde klinische effectstudie) door deze te vergelijken met een virtual reality-ontspanningstherapie. Aan deze studie nemen naast RGOc-instellingen UCP van het UMCG en GGZ Drenthe ook GGZ Delfland en Zeeuwse gronden deel. We zijn vooral geïnteresseerd in mogelijke verbeteringen in de sociale cognitie en het sociaal functioneren.

BeatVic

Mensen met een diagnose in het psychosespectrum lopen een verhoogd risico slachtoffer te worden van geweld. Op basis van een victimisatiemodel dat bestaat uit verschillende factoren die geassocieerd lijken te zijn met victimisatie, is een psychomotorische weerbaarheidstraining met kickboks-oefeningen ontwikkeld. Door middel van een RCT wordt gekeken naar het effect van de interventie op de verschillende risicofactoren van victimisatie door middel van interviews, vragenlijsten en MRI-scans. Met follow-up metingen zullen we het effect op victimisatie en enkele generieke maten op lange termijn in kaart brengen.

Het [BeatVic](#) project is een samenwerking van GGZ Drenthe, UCP, GGZ Friesland, Lentis, Dimence en Arkin.

CAT

In het voorjaar van 2017 zijn alle metingen in het kader van het onderzoek naar [Cognitieve Adaptatie Training](#) afgerond en is begonnen met de data-analyse. Naar verwachting zal begin 2018 een artikel worden afgerond waarin de resultaten worden gepubliceerd. Voor het onderzoek naar duurzame implementatie van CAT is in 2017 een studieprotocol opgesteld. Daarnaast is een modelgetrouwheidsmaat ontwikkeld voor de interventie CAT om implementatie te bevorderen. Dit instrument zal in 2018 worden gevalideerd en als uitkomstmaat worden gebruikt bij het implementatieonderzoek.

Het CAT-implementatie onderzoek wordt uitgevoerd door drs. Michelle van Dam. Het promotieteam bestaat uit dr. Lisette van der Meer, prof. dr. Marieke Pijnenborg, prof. dr. Jaap van Weeghel en prof. dr. Stynke Castelein.

Dit Ben Ik

Wanneer je een lange tijd verblijft in een ggz instelling, kan het zijn dat je je eigen rollen, talenten en kwaliteiten vergeet. In 2017 hebben we subsidie gekregen om een nieuwe project te starten waarin we een interventie zullen ontwikkelen die mensen kan ondersteunen om aan de hand van hun levensgeschiedenis vergeten of verloren eigenschappen en kenmerken van zichzelf te (her)ontdekken.

Het ontwikkelen van een passende interventie doen wij in een veelzijdig team, bestaande uit onderzoekers, hulpverleners, ervaringsdeskundigen en familie-ervaringsdeskundigen. Samen met cliënten en experts in verschillende gebieden zullen we het komende jaar de tijd hebben om Dit Ben Ik te ontwikkelen. Het onderzoeksteam bestaat uit Tessa Jonker (onderzoeker), Heleen Wadman (ervaringsdeskundige), Marjon Huiting (familie-ervaringsdeskundige), Anita Luppés (verpleegkundige), dr. Lisette van der Meer, dr. Charlotte Wunderink, prof. dr. Marieke Pijnenborg, en prof. dr. Jaap van Weeghel.

ART

In juni 2016 werd het werkboek ART gepubliceerd: Actief heRstel in de Triade. [ART](#) is een zorgmodel dat een vernieuwend kader biedt voor de langdurige ggz en waarin het denken in termen van herstel en herstelondersteunende zorg een prominente plek heeft gekregen. Dit vernieuwende kader is bedoeld om de zorg voor mensen met een psychiatrische aandoening die al lang binnen ggz- en RIBW-instellingen wonen en bij wie het herstel is gestagneerd te verbeteren.

De kunst van ART gaat over echt contact maken en weer aansluiting vinden bij de oorspronkelijke wensen en behoeften. Daarvoor is een actieve triade nodig die zorgt voor een uitdagende omgeving waarin cliënten zich uitgenodigd en uitgedaagd voelen om te werken aan herstel en naast hulpverlening vooral ook hoopverlening ervaren. ART zal zich de komende jaren verder ontwikkelen. Het werkboek beschrijft het model volgens de inzichten van vandaag, inclusief een modelgetrouwheidsschaal en is geschreven voor professionals, cliënten en hun naasten.

In een samenwerking tussen stichting HIC, stichting Phrenos, GGZ Breburg, VUMC en Lentis wordt onderzoek gedaan naar de validiteit en betrouwbaarheid van de ART-monitor. Dat onderzoek is in 2017 van start gegaan en zal in 2018 worden vervolgd.

Het Jaar 2017

RGOc consultatiefunctie: dr. Rob van den Brink en dr. Klaas Wardenaar

Het RGOc consultatieloket voor individuele onderzoeksvragen is sinds 2012 verzorgd door dr. Joeske van Busschbach. Op 1 maart 2017 is dr. Rob van den Brink, senior onderzoeker bij het RGOc en tevens docent kwantitatieve data analyse met behulp van SPSS, hieraan toegevoegd. Zij werken hierin samen met dr. Klaas Wardenaar van het ICPE, die aangesteld is als adviseur op het gebied van statistiek en methodologie. Dr. Klaas Wardenaar kan op verzoek advies en ondersteuning geven aan onderzoekers binnen het RGOc, UCP, en/of ICPE op het gebied van complexe statistiek en data-analyses.

For Women in Science fellowship 2017 voor Hanneke Wigman

Hanneke Wigman kreeg op 8 maart 2017 de "[For Women in Science](#)" fellowship 2017 uitgereikt. Deze prijs is ingesteld door L'Oreal, NIAS, UNESCO, en het Landelijk Netwerk Vrouwelijke Hoogleraren. De For Women in Science beurs ter waarde van 25.000 euro geeft jonge vrouwelijke wetenschappers de kans om drie maanden te werken aan hun onderzoek bij het NIAS in Amsterdam.

Klaas van Roozendaalprijs voor Cees Boerhout

Op 24 maart 2017 ontving Cees Boerhout, promovendus bij het RGOc en hoofd vaktherapie in het Universitair Centrum voor Psychiatrie, de Klaas van Roozendaalprijs. De prijs kreeg hij uitgereikt door de Nederlandse Vereniging voor Psychomotorische Therapie (NVPMT), voor zijn bijdrage aan de positionering en onderbouwing van de psychomotorische therapie in de afgelopen jaren. Met name zijn [promotieonderzoek](#) naar de effecten van PMT bij de behandeling van patiënten met een eetstoornis werd genoemd, met publicaties in internationale tijdschriften. De Klaas van Roozendaalprijs wordt iedere twee jaar uitgereikt aan iemand die een bijzondere bijdrage heeft geleverd aan publicaties op het gebied van de psychomotorische therapie.

André Aleman gekozen tot KNAW-lid

André Aleman, hoogleraar neurowetenschappen bij het [NeuroImaging Center](#), UMCG, is gekozen tot KNAW-lid. Hij is een van de 26 nieuwe leden die de KNAW in mei 2017 heeft gekozen.

André Aleman, die eerder lid was van De Jonge Akademie, is een innovatief, internationaal vooraanstaand hersenonderzoeker. Hij doet onderzoek naar

onderwerpen als suicide, veroudering, schizofrenie en depressie en is lid van het [RGOc Netwerk Psychotische Stoornissen](#). Aleman bracht onder andere de hersenen in beeld van patiënten met schizofrenie die stemmen horen. Zijn onderzoek komt geregeld in de leerboeken en op de bureaus van beleidsmakers terecht. Verder schreef Aleman een internationale bestseller over het seniorenbrein en houdt hij lezingen voor een breed publiek.

Leden van de KNAW worden gekozen op basis van hoogwaardige wetenschappelijke prestaties. Een lidmaatschap is voor het leven. Lidmaatschap van de KNAW is in Nederland een groot eerbetoon voor een wetenschappelijke carrière.

Oratie prof. dr. Marieke Pijnenborg

Op 4 juli hield Marieke Pijnenborg haar inaugurele rede met als titel 'Sociale cognitie bij psychotische stoornissen, een scientist's practitioners perspectief'.

Marieke Pijnenborg is benoemd tot adjunct-hoogleraar Klinische psychologie in het bijzonder met betrekking tot psychotische stoornissen aan de faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen en is werkzaam bij GGZ Drenthe als GZ-psycholoog en hoofd van de afdeling Wetenschappelijk Onderzoek en Diagnostiek bij Langdurige zorg.

Met haar onderzoek wil Pijnenborg psychologische processen in kaart brengen die een rol spelen bij het ontstaan en het beloop van psychotische stoornissen.

Op basis van deze informatie worden theorie-gestuurde interventiemethoden ontwikkeld, geëvalueerd en geïmplementeerd. Ze werkt hierbij intensief samen met ggz-instellingen en met name met GGZ Drenthe. Zij richt zich vooral op de sociale interactie vaardigheden en (meta)cognitie - in het bijzonder sociale cognitie - bij psychotische stoornissen. Het verbeteren van de leefomstandigheden van mensen met een kwetsbaarheid voor psychosen is haar belangrijkste drijfveer.

Marieke Pijnenborg werkt als *scientist-practitioner*: zij combineert wetenschappelijk onderzoek met klinisch werk. Deze combinatie leidt zowel tot een stevig wetenschappelijk fundament onder de klinische praktijk als een door de klinische praktijk geïnspireerde manier van wetenschappelijk onderzoeken en zorg innoveren.

Foto Henk Veenstra UMCG
Kennisinzicht

Benoeming Richard Bruggeman tot bijzonder hoogleraar psychotische stoornissen

Dr. Richard Bruggeman is namens het Rob Giel Onderzoekcentrum benoemd tot bijzonder hoogleraar Neuropsychiatrie van psychotische stoornissen aan de faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG). Bruggeman, sinds 1997 als psychiater werkzaam bij het Universitair Centrum Psychiatrie, heeft in 2012 Durk Wiersma opgevolgd als hoofd van het RGOc. Als onderzoeker is hij actief op het gebied van psychotische stoornissen. Naast het opzetten van grote beloopstudies, zoals [PROGR-S](#), [GROUP](#) en [PHAMOUS](#), houdt hij zich al lange tijd bezig met farmacotherapie, farmacogenetica en cognitieve stoornissen.

De cognitieve problemen bij mensen met een psychose kunnen belangrijke problemen geven, als het gaat om herstel van maatschappelijk functioneren. Het opzetten van [Cognitieve Adaptie Training](#) was een eerste begin met het actief ondersteunen van cognitieve beperkingen in het dagelijks leven. Uit de GROUP en PROGR-S studies blijkt dat er grote onderlinge verschillen zijn in de mate waarin mensen cognitieve beperkingen ervaren.

Door de samenwerking met de afdeling Klinische Neuropsychologie van de RUG krijgt het cognitie-onderzoek een extra impuls. Speerpunten zijn het verbeteren van de diagnostiek, die korter en meer ecologisch valide kan en het onderzoeken van nieuwe behandelmethoden voor cognitieve beperkingen. Daarnaast gaat het onderzoek in op het verband tussen de onderliggende kwetsbaarheid voor psychosen en cognitie en de relatie tussen cognitie en andere symptomen, zoals hallucinaties.

Zorgstandaard Psychose

Nieuwe inzichten rond de effectiviteit van behandeling bij patiënten met een eerste psychose en bij patiënten met een ultra hoog risico (UHR) op een psychose hebben geleid tot de [Zorgstandaard Psychose](#). Door snelle interventie in de vroege fase van schizofrenie is recidive voor een deel te voorkomen. Preventieve psychologische interventies voor de UHR groep blijken succesvol de incidentie van een eerste psychose te halveren gedurende één tot twee jaar na beëindiging van die interventie. Er zijn specifieke richtlijnen geformuleerd voor de preventie van en vroege interventie bij psychose, waarbij bovendien de doelmatigheid van de betreffende interventies is meegewogen. Hiermee kan de zorg beter worden gericht en de uitkomst ervan worden verbeterd.

Vanuit het RGOc hebben de volgende RGOc-leden gewerkt aan de nieuwe zorgstandaard: Nynke Boonstra, Stynke Castelein, Marieke Pijnenborg en Wim Veling (vz).

Hoogtepunt van het sociaal programma van ENMESH was het optreden van de klompengroep tijdens het diner in de Aakerk.

XIle ENMESH congres

Van 5-7 oktober 2017 werd het 12^e ENMESH congres gehouden in het UMCG in Groningen. Initiatiefnemers waren het RGOc, Phrenos en Radboud UMC. De organisatie was voornamelijk in handen van het RGOc.

Het thema van ENMESH was Conceptualizing, Measuring and Influencing Context in Mental Health Care: from the Individual to Society. Keynote speakers waren prof Helen Killaspy (UK), prof. dr. Marieke Wichers (UMCG), dr Lucia Valmaggia (UK), prof David Roe (Israel), dr Cathy Mihalopoulos (Australië), prof Luis Salvador-Carulla (Australië), dr. Catherine van Zelst, (Maastricht University), prof. dr. Philippe Delespaul (Maastricht University), prof Kwame McKenzie (Canada) en prof Mirella Ruggeri (Italië).

Op het ENMESH congres konden we 320 bezoekers verwelkomen uit 27 landen. 56% van de deelnemers had niet eerder een ENMESH congres bezocht. De evaluatie van het congres was zeer positief: 53% beoordeelde dit ENMESH congres als goed en 32% als excellent. We kijken terug op drie bijzonder geslaagde congresdagen in het UMCG. Voor de geïnteresseerden staan [het programma](#) met de inspirerende keynote speakers, symposia, presentaties, postersessies en [alle abstracts](#) nog enige tijd online. [Het abstractboek](#) kunt u in zijn geheel downloaden en bewaren. De presentaties van de keynote speakers kunt u terugvinden op de [RGOc website](#). De vele [foto's gemaakt tijdens ENMESH](#) geven een goede sfeerimpressie.

Oratie prof. dr. Stynke Castelein

Op 14 november hield prof. dr. Stynke Castelein, bijzonder hoogleraar aan de faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de RUG, haar oratie met de titel 'Overstag en vooruit!'. Haar leeropdracht is bevorderen van herstel bij mensen met ernstige psychische aandoeningen. Deze groep mensen ervaren problemen op gebieden zoals wonen, werk en sociale contacten. Ook wordt hun persoonlijke balans verstoord.

In Nederland zijn er bijna 300.000 mensen met een ernstige psychische aandoening. De meerderheid van deze mensen heeft een psychotische aandoening, maar er zijn

ook mensen die kampen met andere problemen, zoals een ernstige verslaving, depressie, autisme of angst. Hiervoor zijn mensen vaak langdurig in zorg. Castelein pleit voor een brede aanpak van herstel met aandacht voor zowel epidemiologisch onderzoek als interventie-onderzoek in de dagelijkse ggz-praktijk.

De video van de inaugurele rede van Stynke Castelein is te zien op [RGOc TV](#).

Posterprijzen Phrenos Psychosecongres

Op het 13de Phrenos Psychosecongres Levensloop – Levenshoop werden de posterprijzen uitgereikt aan Lisette van der Meer (Lentis/RGOc) en naar Boudien van der Pol en Amarins Haijma (GGZ Friesland VIP-team).

Lisette van der Meer won de eerste prijs in de categorie wetenschappelijk met haar poster over haar onderzoek naar ‘Compenseren kun je leren: Cognitieve Adaptatie Training’. De jury was onder de indruk van het feit dat een verpleegkundige interventie op gedegen wijze onderzocht werd bij een grote groep mensen die gedurende lange tijd intensieve psychische zorg nodig hebben. De poster had bovendien een aantrekkelijke vormgeving.

COMPENSEREN KUN JE LEREN!
Cognitieve Adaptatie Training

Cognitieve Adaptatie Training is:
 Een methodische interventie...
 ...waarmee op basis van het cognitief functioneren, het gedragspatroon en de individuele woonomgeving...
 ...een compensatiestrategie wordt ontworpen...
 ...en omgevingshulpmiddelen worden ingericht...
 ...om individuele wensen/doelen te bereiken.

Voorbeeld hulpmiddelen:
 Activiteitstalen, Beeld herhalers, Pictogrammen, Etiketsten

Deelnemers:
 Deelnemende instellingen: 1 inst. GGZ Drenthe en Dijk & Duin
 Totaal aantal deelnemers: 89 cliënten
 CAT groep: 47 cliënten
 Controlegroep: 42 cliënten
 Aantal behandelingen: 1 (eerste jaar)
 Follow-up: alleen de CAT groep
 Uitkomstmaten: IOP, SPS, PICAL, SOFASP

Internationaal onderzoek laat zien dat Cognitieve Adaptatie Training (CAT) mensen helpt zelfstandiger te functioneren en hun kwaliteit van leven verhoogt.

Wij onderzochten of dit ook geldt voor mensen die vanwege hun psychische kwetsbaarheid lange tijd op GGZ terreinen verbleven en als verpleegkundigen de training geven.

Levensvaardigheden (LSP):
 (Icons representing various life skills)

Resultaten: laten zien dat CAT ook effectief is bij mensen die gedurende lange tijd intensieve psychische zorg nodig hebben. Mensen die CAT krijgen verbeteren na 12 maanden aantoonbaar meer op kleiner domein specifieke vaardigheden "levensvaardigheden" (LSP) dan de controlegroep. Geen aantoonbare verbeteringen op sociale vaardigheden (SS) of kwaliteit van leven (Multidom Community Ability Scale en GAF-D). Verbetering blijft aantoonbaar aanwezig op de LSP na 24 maanden bij mensen die CAT kregen.

www.compenserenkunjeleren.nl

NHL
HERSTELONDERSTEUNENDE ZORG VOOR CLIËNTEN MET EEN EERSTE PSYCHOSE

A. Haijma^{1,2}, B. van der Pol¹, D. Huis¹, L. Bekker¹, M. de Haan¹, S. Koenig¹, N. Duijnders^{1,3}
¹ GGZ Friesland, ² NHL Hogeschool voor de Zorg & Innovatie in de Psychiatrie

Aanleiding: Van het begin tot 2016-2018 van GGZ Friesland blijkt dat herstel binnen meerdere dimensies een steeds betere (het deel van de zorg wordt, de hulpverleners van het Vrijwilliger Interventie Team (VIT-Team) nu meer inzet in wat, bemiddelde en bereikbaar. Cliënten van geweest in het herstel van cliënten, zodat er nog beter uitkomsten kan worden bij de behoeftes van de cliënt.

Doelstelling: Meer insicht krijgen op:
 * Factoren die van invloed zijn op het herstelproces van de cliënt na een eerste psychose
 * de effecten van herstel en het ervaren van belang van herstel.

Methoden:
 * Semistruktuurde individuele interviews
 * Cliënten in zorg bij het VIT-team van GGZ Friesland
 * Cliënten in de leeftijd van 18 tot en met 40 jaar.

Resultaten: N=16, waarvan 10 mannen en 6 vrouwen

Herstelbevorderend	Herstelbelemmerend
Sociaal netwerk	Angst voor (zelf)stigmatisering
Werk/school/afgestudeerd	Schaamte
Toekomstdoelen	Waanig slaap, prikkel, stress en/of drukte
Balans tussen draagkracht- en last	Traumatische ervaringen
Sport / beweging	Hijverkingen medicatie
Psychische medicatie	Misdiagnostiegebruik

Aanbevelingen:
 * Laat ervaringsdeskundige en lotgenootcontactgroep
 * Psycho-educatie aan cliënten betreft herstelbevorderende en herstelbelemmerende factoren
 * Omgeving meemensen, ter voorkoming van (zelf)stigmatisering
 * Kennislijf onderzoek over de lokale VIP-populatie, onderzoek naar welke momenten ruimte de meest van herstel mee.

"Tichte vrienden die ik nu gewoon belien, oppen of zij komen langs als het niet goed gaat."
"Ik kan mijn eigen leven weer op pakken en vorm geven."

Meer informatie: Reacties.vanderPol@ggz-friesland.nl

Boudien van der Pol ontving de eerste prijs in de categorie zorginnovatie voor haar poster over herstelbevorderende en belemmerende factoren: 'Herstelondersteunende zorg voor cliënten met een eerste psychose'. Het betreft een kwalitatief onderzoek bij patiënten (18-40 jaar) van het VIP-team van GGZ Friesland, door middel van semi-gestructureerde interviews. De uitkomsten werden direct vertaald naar aanbevelingen voor de praktijk. De jury roemde de praktische toepasbaarheid van de resultaten.

Wim Veling benoemd tot adjunct-hoogleraar Psychiatrie

Per 1 december 2017 is dr. Wim Veling benoemd tot adjunct-hoogleraar Psychiatrie bij de faculteit Medische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen. Zijn leeropdracht betreft Psychose in de sociale context. Hij werkt als psychiater en hoofd behandelzaken van de afdeling Psychosen in het Universitair Centrum Psychiatrie van het UMCG. Veling richt zich in zijn onderzoek op oorzaken en mechanismen van psychose, in relatie tot de sociale context waarin mensen leven. Onder de sociale context wordt verstaan de dagelijkse leefomgeving, maar ook de geografische, sociaaleconomische, etnische en culturele context. Op basis van dit onderzoek ontwikkelt hij nieuwe manieren van diagnostiek, preventie en behandeling.

Om de invloed van de sociale context beter te kunnen bestuderen introduceerde Wim Veling [Virtual Reality \(VR\)](#) onderzoek naar psychose in Nederland. Hij heeft laten zien dat het met VR mogelijk is in detail te bestuderen hoe mensen met achterdocht en angst reageren op sociale omgevingen die voor hen stressvol zijn, en hoe ze zich gedragen in sociale interacties. Hij onderzoekt verschillende VR behandelingen die mensen kunnen helpen om hun psychische klachten te verminderen en beter sociaal te functioneren.

Wim Veling is nauw betrokken bij de zorg voor mensen met een psychotische stoornis in Nederland. Hij is voorzitter van Netwerk Vroege Psychose en leidde de werkgroep van de recent gepubliceerde [Zorgstandaard Psychose](#).

Symposia

9-2-2017: EPA onder vuur

Op 9 februari 2017 is door de afdeling Langdurige Zorg van GGZ Drenthe een onderzoekssymposium georganiseerd, met aandacht voor allerlei onderzoeken die binnen Langdurige Zorg en het RGOc uitgevoerd zijn met hulp van onze eigen medewerkers en cliënten. De sprekers waren jonge onderzoekers van wie een aantal onlangs zijn gepromoveerd dan wel in de nabije toekomst zullen promoveren op onderzoek naar nieuwe behandelingen voor ernstige psychische aandoeningen en naar leefstijl en andere factoren die bijdragen aan de gezondheid van deze doelgroep. Het symposium werd voorgezeten door prof. dr. Marieke Pijnenborg, behandelaar en onderzoeker bij GGZ Drenthe en adjunct-hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Deze nascholing is geaccrediteerd met drie punten door het Accreditatiebureau Verpleegkundig Specialisten Register en het Register Vaktherapie en de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP). De Federatie Gezondheidszorg-psychologen en psychotherapeuten (FGzPt) heeft twee punten toegekend.

9 en 10-3-2017: Tiende tweedaagse nascholing Psychosen

Op 9 en 10 maart 2017 is voor de tiende keer de tweedaagse nascholing Psychosen gehouden waarbij de thema's angst en psychosen en netwerken in het brein centraal stonden. Sprekers waren o.a. Jan Dirk Blom, Esther Opmeer, Stynke Castelein, Wim Veling, Stephanie Enriquez-Geppert, Danielle Cath, Rikus Kneegtering en Richard Bruggeman.

Deze nascholing is met twaalf punten geaccrediteerd door het Accreditatiebureau Verpleegkundig Specialisten Register en het Register Vaktherapie, en met 10 punten door de Federatie Gezondheidszorg-psychologen en psychotherapeuten (FGzPt). De Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP) heeft elf punten toegekend. Deze nascholing is net als de voorgaande jaren mogelijk gemaakt door de firma Janssen.

30-5-2017: Derde PHAMOUS symposium

Op 30 mei 2017 is het derde PHAMOUS symposium gehouden in DOT, het voormalige Infoversum, in Groningen, met als thema 10 jaar PHAMOUS: dé ROM van Noord-Nederland! Het symposium is bezocht door mensen die bij het PHAMOUS onderzoek betrokken zijn of hierin zijn geïnteresseerd. Sprekers waren Jojanneke Bruins over cannabis en vitamine D, Anne Looijmans over lifestyle, Lukas Roebroek over het TREAT onderzoek, Thalia Herder over seksueel functioneren en Richard Bruggeman over 10 jaar ROM en de toekomst van ROM.

Deze nascholing is geaccrediteerd met drie punten door het Accreditatiebureau Verpleegkundig Specialisten Register, de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP) en het Register Vaktherapie.

5, 6 en 7-10-2017: 12^e ENMESH congres

Van 5-7 oktober 2017 werd het 12^e ENMESH congres gehouden in het UMCG. Zie de beschrijving van [ENMESH](#) elders in dit jaarverslag.

12-12-2017: RGOc studiemiddag: Oog voor betrokkenen: samenwerken met en ondersteunen van naasten van mensen in zorg bij de ggz

Al heel lang weten we dat de rol van naastbetrokkenen bij de begeleiding en behandeling bij de hulpverlening belangrijk is. Daarom is samenwerking met de familie en naastbetrokkenen onderdeel van het beleid en is er speciale aandacht voor kinderen van ouders met psychiatrische problemen. Dit was ook het thema van de RGOc studiemiddag op 12 december 2017, met als sprekers Meike Bak, Joeske van Busschbach, Christien Slofstra, Sietske van der Weg, Petra Havinga, Peter van der Ende en Louisa Drost. Voorzitters waren Bert Stavenuiter (Ypsilon) en Stynke Castelein (Lentis). De RGOc studiemiddag is geaccrediteerd met drie punten door het Register Verpleegkundig Specialisten, het Register Vaktherapie en de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP).

Promoties

8-2-2017: Promotie Leonie Bais: Exciting links - Imaging and modulation of brain networks underlying key symptoms of schizophrenia

Promotor: *prof. dr. A. (Andre) Aleman*

Copromotor: *H. Knegtering*

Op 8 februari promoveerde Leonie Bais aan de Rijksuniversiteit Groningen op haar proefschrift 'Exciting links. Imaging and modulation of brain networks underlying key symptoms of schizophrenia'.

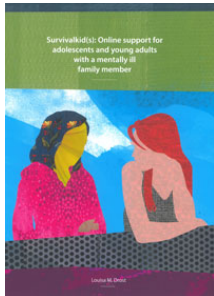
Leonie Bais onderzocht bij mensen met schizofrenie klachten die na behandeling persisteren, zoals auditief-verbale hallucinaties ('stemmen') en/of negatieve symptomen (bijv. verminderde energie en motivatie, en een afgevlakt gevoel). Om deze symptomen goed te kunnen behandelen, is het van belang dat het onderliggend werkingsmechanisme in de hersenen begrepen wordt. Symptomen van schizofrenie worden beschouwd als een gevolg van een verstoorde werking binnen en tussen netwerken in het brein. Door te kijken naar de netwerken die betrokken zijn bij het verwerken van auditief-verbale processen, onderzocht zij hoe mensen met aanhoudende stemmen deze netwerken gebruiken in vergelijking met mensen die geen stemmen horen. Bais liet in haar studie zien dat de werking binnen deze netwerken niet optimaal is. Bij haar onderzoek maakte zij gebruik van de techniek Transcraniële Magnetische Stimulatie ([TMS](#)).

7-3-2017: Promotie Louisa Drost: Survivalkid(s): Online support for adolescents and young adults with a mentally ill family member

Promotores: *prof. dr. G.M. Schippers, prof. dr. W. van den Brink*

Copromotores: *dr. J.A.J. van der Krieke, dr. S. Sytma*

Op 7 maart 2017 promoveerde Louisa Drost aan de Universiteit van Amsterdam op haar proefschrift Survivalkid(s): Online support for adolescents and young adults with a mentally ill family member. Louisa Drost onderzocht een interventie voor adolescenten met een familielid met een psychische aandoening. Psychische aandoeningen komen vaak voor en kunnen de kwaliteit van leven van patiënten en dat van hun gezinsleden aanzienlijk beïnvloeden. De kinderen, en de broers en zussen van patiënten hebben een verhoogd risico zelf ook psychische problemen te ontwikkelen. Deze kinderen worden echter vaak niet bereikt met de bestaande preventieve zorg.

Voor het [promotieonderzoek](#) van Louisa Drost heeft zij samen met anderen een innovatieve vorm van ondersteuning ontwikkeld waarmee jongeren met een gezinslid met psychische problemen beter bereikt zouden worden dan tot nu toe het geval was. Om de interventie goed te laten aansluiten bij de belevingswereld van de jongeren uit de doelgroep kozen zij voor een webbased interventie, Survivalkid.nl. Daarnaast heeft Louisa literatuuronderzoek gedaan naar de door kinderen van ouders met psychische problemen zelf gerapporteerde ervaringen en naar hulpverlening via het internet. Uit de resultaten blijkt dat met de Survivalkid interventie ca. vier keer méér jongeren uit de doelgroep bereikt werden dan met de bestaande regionale face-to-face groepen, en dat jongeren die meededen aan de chatsessies elkaar sociale steun gaven. Opvallend was dat met name meisjes de mogelijkheid aangrepen om (anoniem) over hun thuissituatie te praten; jongens deden dat nauwelijks. Online ondersteuning voor jongens moet er waarschijnlijk anders uitzien. Serious gaming lijkt voor deze doelgroep een veelbelovende optie.

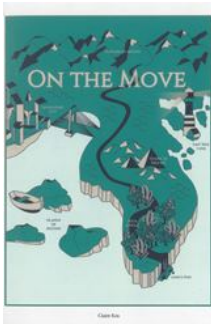
Dat kinderen met een gezinslid met psychische problemen een grote kans lopen ook zulke problemen te ontwikkelen, is inmiddels goed onderbouwd. Hoe dit precies veroorzaakt wordt, weten we echter niet. Om goede interventies aan te kunnen bieden is verdere theorievorming noodzakelijk. Vooral de processen die zich af kunnen spelen tussen de verschillende beschermende en risicofactoren en de pogingen van het kind zelf om een situatie het hoofd te bieden moeten beter in kaart worden gebracht, waarbij rekening gehouden moet worden met de verschillen in denkpatronen bij jongens en meisjes.

21-6-2017: Promotie Claire Kos: On the Move. Towards understanding the neural basis of apathy

Promotor: prof. dr. A. Aleman

Copromotores: H. Knegtering, dr. M.J. van Tol

Op 21 juni 2017 om 14.30 uur verdedigde Claire Kos (UMCG, Neuroimaging Center) haar proefschrift 'On the Move. Towards understanding the neural basis of apathy' aan de Rijksuniversiteit Groningen. [Apathie](#) kan omschreven worden als een gedragskenmerk waarbij er sprake is van een verlies van motivatie en initiatief, en gevoelens van lusteloosheid. Het opstarten en volhouden van activiteiten is lastig voor mensen met apathie, waardoor minder activiteiten ondernomen worden, met name wanneer deze vanuit jezelf moeten komen. Ongetwijfeld voelt iedereen zich weleens 'apathisch', bijvoorbeeld bij een verkoudheid, slaapegbrek of na de griep. Soms kunnen deze apathische klachten echter ook langer voortduren, van maanden tot jaren, en

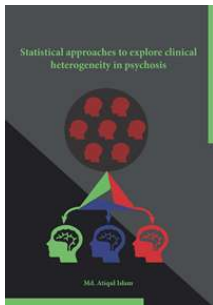
kunnen ze zelfs het ondernemen van eenvoudige alledaagse activiteiten ernstig bemoeilijken. Helaas komt apathie relatief vaak voor. In dit proefschrift is apathie onderzocht in de gezonde populatie, maar ook in patiëntgroepen met neurodegeneratieve stoornissen (zoals bij mensen met de ziekte van Alzheimer), bij mensen met niet-aangeboren hersenletsel (na een ongeluk of hersenbloeding bijvoorbeeld) en bij mensen met een psychische aandoening, namelijk schizofrenie. Het doel van dit proefschrift was om bij te dragen aan een beter begrip van apathie, met de nadruk op het in kaart brengen van mogelijk onderliggende neurale correlaten. De resultaten van dit proefschrift laten zien dat apathie samenhangt met een ander volume en ander activiteitsniveau in met name de frontale en striatale hersengebieden, maar ook in de pariëtale cortex. Daarnaast bleken de neurale correlaten van specifieke componenten van apathie, zoals zelfinitiatie en cognitieve controle respectievelijk niet en wel aangedaan in een gedeelte van de onderzochte populaties.

5-7-2017: Promotie Md. Atiqul Islam: Statistical approaches to explore clinical heterogeneity in psychosis

Promotor: prof. dr. E.R. van den Heuvel

Copromotores: dr. R. Bruggeman, dr. B.Z. Alizadeh

Op 5 juli 2017 promoveerde Md. Atiqul Islam aan de Rijksuniversiteit Groningen op zijn proefschrift met de titel 'Statistical approaches to explore clinical heterogeneity in psychosis'. Psychotische stoornissen tonen een zeer heterogeen klinisch beeld, iets wat vaak over het hoofd wordt gezien. Doel van dit proefschrift was om inzicht te krijgen in de heterogeniteit, stabiliteit en familiale kwetsbaarheid. Subtypes van psychotische symptomen blijken het functioneren en de kwaliteit van leven van patiënten te voorspellen. Dat is een van de conclusies in zijn proefschrift, waarin Islam geavanceerde statistische methoden heeft toegepast. Subtypes van cognitief functioneren bij patiënten met een psychotische stoornis blijken het cognitief functioneren van hun broers en zussen te voorspellen, daarnaast blijken cognitief functioneren van broers en zussen van patiënten het risico op het ontwikkelen van psychotische ervaringen te voorspellen. Islam onderzocht op basis van psychotische symptomen of er subtypes patiënten te vinden waren, en of deze subtypes dan ook in broers en zussen te zien zouden zijn. Meer kennis over subtypes kan nieuwe wegen openen naar inzicht in en behandeling van mensen met een psychose. Voor zijn onderzoek maakte Atiqul Islam gebruik van data van de [GROUP](#)-studie.

1-11-2017: Promotie Nicky Klaasen: Understanding negative symptoms. Neuroimaging insights into the neurocognitive basis of negative symptoms in schizophrenia

Promotor: prof. dr. A. Aleman

Copromotor: dr. E.M. Opmeer

Op woensdag 1 november 2017 verdedigde Nicky Klaasen (UMCG, NIC) haar proefschrift met de titel 'Understanding Negative Symptoms' aan de Rijksuniversiteit Groningen. Zij onderzocht verschillende processen die mogelijk verband houden met de [negatieve symptomen](#) die bij mensen met schizofrenie voorkomen. Specifiek onderzocht zij beloningsgevoeligheid en het hebben van voorpret voor positieve gebeurtenissen, cognitieve flexibiliteit en zelf-initiatie, evenals de hersenactivatie die aan deze processen ten grondslag ligt. Daarnaast onderzocht zij de samenwerking tussen de hersengebieden. Zij concludeert dat hersenfuncties tijdens het verwerken van een beloning of het hebben van voorpret verstoord zijn bij mensen met schizofrenie en negatieve symptomen, net als de hersenactivatie tijdens het flexibel richten van aandacht. Deze bevindingen kunnen bijdragen aan meer begrip van en voor negatieve symptomen, evenals aan de ontwikkeling en verbetering van behandelingen voor deze symptomen.

6-11-2017: Promotie Cees Boerhout: Psychomotor therapy and aggression regulation in eating disorders; evidence-based treatment and performance-based measurement

Promotor: prof. dr. H.W. Hoek

Copromotores: dr. J.T. van Busschbach, dr. M. Swart

Op maandag 6 november heeft Cees Boerhout, hoofd Arbeidstherapie, Beeldende Therapie en PsychoMotorische Therapie van het Universitair Centrum Psychiatrie van het UMCG, zijn proefschrift 'Psychomotor therapy and aggression regulation in eating disorders; evidence-based treatment and performance-based measurement' in het openbaar verdedigd in het Academiegebouw van de RUG.

Uit onderzoek naar eetstoornissen blijkt onder meer dat overmatige regulatie van woede en agressie een belangrijke rol speelt. Het proefschrift van Boerhout presenteert een nieuwe behandeling die hierop is gericht, ontwikkeld vanuit de psychomotorische therapie (PMT). De resultaten van zijn [gerandomiseerd en gecontroleerd onderzoek](#) leverden het eerste bewijs van de toegevoegde waarde van

PMT als een lichaams- en bewegingsgerichte therapie voor het reduceren van onderdrukte en op zichzelf gerichte woede. In het poliklinisch onderzoek was daarbij in de interventiegroep ook sprake van een afname van de eetstoornis. Gebaseerd op deze bevindingen is de module opgenomen in de nieuwe landelijke Zorgstandaard voor Eetstoornissen. Het onderzoek van Cees Boerhout is uitgevoerd in samenwerking met het RGOc.

Als bijdrage aan meetprocedures voor woede en agressie ontwikkelde Boerhout een nieuwe psychomotorische gedragsmaat, genaamd de Methode voor Stamp Stoot Stem ([MSSS](#)). Hierbij leren deelnemers op een gecontroleerde manier hun woede en agressie te uiten en om dit te doen met gepaste timing en intensiteit. De resultaten van een eerste exploratieve studie onder studenten lieten zien dat de MSSS een betrouwbaar instrument is waarbij verbanden worden gevonden tussen krachttuioefening enerzijds en het vasthouden, loslaten en controleren van woede anderzijds. Dit geldt met name bij het onderdeel Stem uitgevoerd door vrouwen. De trend is dat deelnemers die geneigd zijn woede te onderdrukken minder kracht gebruiken dan deelnemers die neigen tot expressie van woede.

9-11-2017: Promotie Selwyn Renard: Schizophrenia spectrum disorders and dissociative disorders

Promotores: prof. dr. G.H.M. Pijnenborg, prof. dr. A. Aleman

Copromotor: dr. R.J.C. Huntjens

Op donderdag 9 november 2017 verdedigde Selwyn Renard zijn proefschrift aan de Rijksuniversiteit Groningen. Eén van de conclusies van zijn proefschrift is dat de grenzen tussen schizofrenie en dissociatieve stoornissen niet zo duidelijk zijn als in de DSM-5 aangegeven worden. In lijn met de onderzoekstrend die afstand neemt van categorische modellen van psychopathologie, [onderzocht Renard](#) in hoeverre schizofrenie spectrum stoornissen en dissociatieve stoornissen categorisch verschillende aandoeningen zijn. Hiervoor toetste hij middels een literatuurstudie de uniekheid en de overlap van deze twee diagnostische clusters. Verschillende benaderingen werden hierbij gebruikt, zo keek hij bijvoorbeeld door middel van netwerkanalyse specifiek naar dissociatieve symptomen, die bij beide diagnoses voorkomen. Een andere studie was gericht op het experimenteel induceren van derealisatie, onafhankelijk van schizotypische ervaringen.

Hoewel er verschillen zijn tussen schizofrenie spectrum stoornissen en dissociatieve stoornissen, blijkt uit dit proefschrift dat de grenzen tussen deze diagnoses niet zo duidelijk zijn als categorische modellen van psychopathologie, zoals de DSM-5 impliceren. De bevindingen van het proefschrift worden besproken in relatie tot veelbelovende projecten zoals RDoC, HiTOP en het netwerkmodel van psychopathologie.

Organisatie

De Stuurgroep van het RGOc bestaat uit de leden van de Raden van Bestuur van de betrokken noordelijke ggz-instellingen en de hoogleraar/afdelingshoofd van het Universitair Centrum Psychiatrie van het UMCG, met het hoofd RGOc als adviseur. De Stuurgroep komt gemiddeld driemaal per jaar bijeen en is verantwoordelijk voor de voorwaarden waaronder het onderzoeksprogramma kan worden uitgevoerd.

Het Rob Giel Onderzoekcentrum bestaat uit een groot aantal wetenschappelijke en ondersteunende medewerkers van de Dimence Groep, GGZ Drenthe, GGZ Friesland, Lentis, Mediant en het Universitair Centrum Psychiatrie van het UMCG, die participeren in bij het RGOc passend onderzoek. Samen vormen zij het wetenschappelijk platform van het RGOc, waarin behandelaren in de praktijk van de noordelijke ggz en wetenschappelijke onderzoekers werken aan gemeenschappelijke onderzoeksvraagstellingen.

Het hoofd van het RGOc, prof. dr. Richard Bruggeman, is belast met de algehele coördinatie, afstemming en leiding van het onderzoekcentrum. Ook treedt hij op als adviseur van de Stuurgroep. De kernformatie is actief betrokken bij de verschillende projecten door begeleiding, methodologische ondersteuning en bij analyse van data en schrijven van rapporten en artikelen. Deze bestaat naast het hoofd RGOc uit (senior) onderzoekers, een databasemanager en secretaresse/communicatiemedewerker. Naast de kernformatie is er een groot aantal (parttime) aanstellingen van onderzoekers en promovendi.

De coördinatoren van de Netwerken Ouderen psychiatrie, Stemnings- en Angststoornissen en Psychotische Stoornissen en het Data Science Center vormen samen de RGOc-staf. Deze staf overlegt op vaste momenten over de voortgang en onderlinge afstemming van de projecten.

Met de hoofdonderzoekers van het UCP wordt regelmatig afgestemd over onderlinge samenwerking. De voortgang wordt bewaakt in maandelijks overleg met één van de Stuurgroepleden (afdelingshoofd UCP), regelmatig overleg met de voorzitter van de RGOc Stuurgroep en tijdens de RGOc Stuurgroepvergaderingen.

Binnen het Wetenschappelijk Beraad (WB), bestaande uit (senior) onderzoekers van de instellingen en van het RGOc, worden de hoofdlijnen van het onderzoeksprogramma's

en de lopende onderzoeken in de zes ggz-instellingen besproken en op elkaar afgestemd. Het WB staat garant voor goede betrekkingen met de ggz-instellingen en kan waar nodig invloed uitoefenen. Het WB werkt samen met Lentis-Research, Wetenschappelijk Onderzoek en Opleiding (WO & O, GGZ Friesland), COP (GGZ Drenthe), de Commissies Wetenschappelijk Onderzoek (CWO) van de Dimence Groep en van Mediant. Het Wetenschappelijk Beraad vergadert tweemaal per jaar. Eén van die vergaderingen valt samen met de jaarlijkse *invitational conference*, die in juni wordt gehouden. De andere vergadering gaat vooraf aan het jaarlijkse RGOc symposium in december.

De Werkgroep Cliëntenparticipatie in het RGOc is in 2015 opgericht en heeft een eigen aandachtsfunctionaris binnen het RGOc. Ook deze werkgroep vergadert in ieder geval twee keer per jaar, voorafgaande aan het RGOc- symposium in december en voorafgaand aan de jaarlijkse *invitational conference* in juni.

Op de jaarlijkse *invitational conference* wordt het jaarverslag gepresenteerd en worden onderzoeksplannen voor het komende jaar besproken. Ook worden hier nieuwe ontwikkelingen en veranderingen binnen het RGOc aan de leden voorgelegd. Dit kan om inhoudelijke en organisatorische zaken gaan. Voor deze jaarvergadering worden leden van het WB, de Stuurgroep en vertegenwoordigers van de verschillende cliëntenraden uitgenodigd.

Naast bovengenoemde bijeenkomsten zijn er vergaderingen van de verschillende netwerken binnen het RGOc, zie hiervoor [elders](#) in dit jaarverslag.

De samenstelling van de diverse gremia in 2017

Stuurgroep

Drs. H.J. van den Berg, geneesheer-directeur en lid Raad van Bestuur Mediant

Drs. C.L. Bruinsma, Raad van Bestuur Lentis

Dr. T. Dhondt, Raad van Bestuur GGZ Friesland

Drs. P. van der Noord, Raad van Bestuur GGZ Drenthe

Prof. dr. R.A. Schoevers, psychiater, afdelingshoofd UCP (UMCG)

Drs. H. van der Wal (voorzitter), Raad van Bestuur Dimence Groep

Kernformatie van het RGOc

Prof. Dr. R. Bruggeman, senior onderzoeker/psychiater en hoofd RGOc (0,6 fte)
M. Bak, aandachtsfunctionaris cliëntenbetrokkenheid RGOc (0,1 fte)
Dr. A.A. Bartels-Velthuis, senior onderzoeker (0,7 fte)
Dr. R.H.S. van den Brink, senior onderzoeker (1,0 fte)
Dr. J.T. van Busschbach, senior onderzoeker (0,3 fte)
Dr. J.A.J. van der Krieke, coördinator netwerk eHealth (0,3 fte)
M. Messchendorp, communicatiemedewerker (0,5 fte)
Dr. E. Visser, onderzoeker (1,0 fte)

Wetenschappelijk Beraad

Drs. J. Arends, psychiater GGZ Drenthe
Dr. I.D.C. van Balkom, directeur Jonx, kinder- en jeugdpsychiater Lentis
Dr. M.K. de Boer, psychiater UMCG
Prof. dr. S. Castelein, senior onderzoeker Lentis Research
Dr. D.C. Cath, psychiater, a-opleider GGZ Drenthe
Dr. F. Jörg, senior onderzoeker GGZ Friesland
Dr. L. Kronenberg, opleider verpleegkundig specialisten/onderzoeker Dimence Groep
Dr. P.D. Meesters, ouderenpsychiater Van Andel Ouderenpsychiatrie/GGZ Friesland
Prof. dr. G.H.M. Pijnenborg, senior onderzoeker GGZ Drenthe/RUG/UMCG
Dr. B. Sizoo, senior onderzoeker Dimence Groep
Prof. dr. W.A. Veling, psychiater en senior onderzoeker UMCG
Drs. A.A. Verlinde, psychiater Mediant
Dr. A. Wunderink, psychiater en senior onderzoeker GGZ Friesland

Netwerk Psychotische Stoornissen

Prof. dr. A. Aleman, hoogleraar Cognitieve Neuropsychiatrie Neuro Imaging Center UMCG
Drs. J. Arends, psychiater en onderzoeker GGZ Drenthe
Dr. A.A. Bartels-Velthuis, senior onderzoeker RGOc/CIP Lentis
Dr. N. Boonstra, lector Noordelijke Hogeschool Leeuwarden en onderzoeker GGZ Friesland
Prof. dr. R. Bruggeman, hoofd RGOc, hoogleraar Neuropsychiatrie van psychotische stoornissen RUG en psychiater Universitair Centrum Psychiatrie UMCG
Dr. J.T. van Busschbach, senior onderzoeker RGOc en Lector Windesheim
Prof. dr. S. Castelein, hoogleraar Herstelbevordering bij EPA RUG en hoofd Lentis Research
G. Hadders-Prins, cliëntvertegenwoordiger

Dr. F. Jörg, senior onderzoeker GGZ Friesland/RGOc/ICPE
Dr. H. Knegtering, psychiater en senior onderzoeker Lentis
Dr. E.J. Liemburg, senior onderzoeker Lentis/RGOc/UMCG
Drs. I. Oosterholt, klinisch psycholoog en onderzoeker Dimence Groep
Dr. E. Opmeer, onderzoeker Neuro Imaging Center UMCG
Prof. dr. M. Pijnenborg, hoogleraar klinische psychologie RUG en gz-
psycholoog/onderzoeker GGZ Drenthe
Prof. dr. I.E.C. Sommer, psychiater en hoogleraar psychiatrie UMCG
Prof. dr. W. Veling, psychiater en onderzoeker Universitair Centrum Psychiatrie UMCG
en hoogleraar Psychose in de Sociale Context UMCG
Dr. E. Visser, senior onderzoeker UMCG
Drs. ing. S. Vos, cliëntvertegenwoordiger
Drs. A. van der Waal, psychiater Dimence Groep
Drs. A.M. Wessels, psychiater en manager behandelen zaken Mediant
Dr. J.T.W. Wigman, onderzoeker ICPE/RGOc/GGZ Friesland
Dr. A. Wunderink, psychiater en senior onderzoeker GGZ Friesland

Netwerk Ouderenpsychiatrie

Dr. M.L. Boshuisen, ouderenpsychiater Dignis, Lentis
Dr. R.H.S. van den Brink, psycholoog/senior onderzoeker RGOc
Drs. P. van Dalen, ouderenpsychiater Dimence Groep
P. Hilkhuisen, cliëntvertegenwoordiger
T. de Jong, cliëntvertegenwoordiger
B. Kuiper, cliëntvertegenwoordiger
Drs. A. Lugtenburg, ouderenpsychiater GGZ Drenthe
Dr. Paul David Meesters, ouderenpsychiater, Van Andel Ouderenpsychiatrie, GGZ
Friesland
Prof. dr. R.C. Oude Voshaar, hoogleraar ouderenpsychiatrie Universitair Centrum
Psychiatrie UMCG
Drs. A.A. Verlinde, ouderenpsychiater Mediant
Dr. M. Zuidersma, bioloog, postdoc Universitair Centrum Psychiatrie UMCG

Netwerk Stemnings- en Angststoornissen

Dr. A.A. Bartels-Velthuis, psycholoog, senior onderzoeker RGOc en Lentis
Dr. J. Bastiaansen, onderzoeker UMCG/GGZ Friesland
J.W.J. Bastiaansen, cliëntvertegenwoordiger Depressievereniging
Dr. M.K. de Boer, psychiater, UCP, UMCG
Dr. R.H.S. van den Brink, coördinator a.i. NNNSA, RGOc

Dr. D.C. Cath, psychiater, A-opleider GGZ Drenthe en RGOc
Dr. L. Christenhusz, GZ psycholoog, UD, Dimence Groep
Dr. B. Doornbos, psychiater, onderzoeker, GGZ Drenthe
B. Geerling, MANP, verpleegkundig specialist, Dimence Groep
Dr. B.C.M. Haarman, psychiater, UCP, UMCG
Dr. H.J.R. Hoenders, psychiater, Lentis
Drs. L. Hüning, psycholoog, manager behandelzaken Mediant
Dr. H. Mulder, ziekenhuisapotheker, Wilhelmina Ziekenhuis Assen
P. Oudman, Clientvertegenwoordiger Lentis
Prof. dr. R.A. Schoevers, hoofd UCP, UMCG
Dr. E. Snippe, psycholoog, postdoc onderzoeker UMCG, ICPE
Drs. A. Stevens, psychiater, Dimence Groep
Dr. M.J. van Tol, psycholoog, senior onderzoeker UMCG, NIC
Drs. D.C. van der Veen, klinisch psycholoog UMCG, UCP

Netwerk eHealth

Dr. A. de Bildt, psycholoog en onderzoeker Accare
Dr. N. Boonstra, senior onderzoeker, opleider verpleegkundig specialist GGZ Friesland en lector Noordelijke Hogeschool Leeuwarden
Drs. F.M. Bos, promovenda RGOc
Dr. M. Dekker, psycholoog, senior onderzoeker, Lentis
Dr. S. van Dekken, GGZ Friesland
Drs. A. Dol, Hanzehogeschool, Instituut voor Communicatie, Media en IT
Dr. Ir. M. Hettinga, lector ICT Innovaties in de Zorg, Hogeschool Windesheim
T. Hoekman, GGZ Friesland
Dr. T.J.W.M. Janssen, associate lector ICT Innovaties in de Zorg, Hogeschool Windesheim
G. Huijsse MSc, projectmanager eHealth, Dimence Groep
Dhr. S. Holterman MSc, Zorg Innovatie Forum
Drs. A. van Hout, ICT Innovaties in de Zorg, Hogeschool Windesheim en promovenda UvA
Zorginnovatie en digitalisering, Dimence Groep
T. Koiter, cliëntvertegenwoordiger
Dr. J.A.J. van der Krieke, onderzoekskoördinator, RGOc
Dhr. F.O. Kroese, projectmanager eHealth, Lentis
G. Kwant, cliëntvertegenwoordiger
Drs. A. Schilder, Hogeschooldocent en afstudeercoördinator Toegepaste Psychologie, Hanzehogeschool

M. Schurer MSc, Hanzehogeschool, Lectoraat New Business & ICT
Dr. S. Sytema, principal investigator, RGOc
Drs. D.C. van der Veen, voorzitter e-Health projectgroep, UCP
Drs. E. Veermans, technisch adviseur, RGOc

Redactieraad RGOc-reeks

Dr. A.A. Bartels-Velthuis
Dr. R.H.S. van den Brink, voorzitter
M. Messchendorp, secretaris

Financiën

De financiering van het wetenschappelijk onderzoek van het RGOc wordt gefinancierd door de jaarlijkse bijdragen van de participerende instellingen, ca. € 600.000. Het budget van RGOc behelst de structurele bekostiging van de kernformatie. De begroting wordt ieder jaar voorgelegd aan de RGOc Stuurgroep. Ook wordt aan de Stuurgroep jaarlijks verantwoording afgelegd door het hoofd van het RGOc middels een financieel jaarverslag.

Elk onderzoek heeft vaak een eigen (aanvullende) financiering die bestaat uit een mix van 1e (UMCG), 2e (ZonMw, NWO), 3e (overheid, particuliere fondsen) en 4e (industrie) geldstroom. De omvang van deze extra financiële middelen bedroegen in het verslagjaar naar schatting € 600.000 (los van de financiering door de ggz-instelling zelf). De verantwoordelijkheid voor deze vorm van financiering berust bij de betrokken projectleider.

Promovendi RGOc ultimo 2017 (29)

[Apeldoorn, Sanne](#)

[Bebber, Jan van](#)

[Belkum van, Sjoerd](#)

[Bos, Fionneke](#)

[Bouman, Renske](#)

[Dam, Michelle van](#)

[Donkersgoed, Rozanne van](#)

[Es, Frank van](#)

[Geraets, Chris](#)

[Geugies, Hanneke](#)

[Habtewold, Tesfa](#)

[Helmich, Marieke](#)

[Jong, Steven de](#)

[Kan, Kaying](#)

[Kranenburg, Griekje van](#)

[Kunkels, Yoram](#)

[Looijmans, Anne](#)

[Malda, Aaltsje](#)

[Nijman, Saskia](#)

[Ornée, Daan](#)

[Sanches, Sarita](#)

[Scheffers, Mia](#)

[Simoons, Mirjam](#)

[Smit, Arnout](#)

[Steenhuis, Laura](#)

[Stouwe, Elise van der](#)

[Veenstra, Martine](#)

[Vogel, Sjoerd](#)

[Vries de, Bertine](#)

Overzicht van lopende projecten

In het overzicht vindt u alle onderzoek genoemd waarbij het RGOc betrokken is, met links naar de volledige onderzoeksbeschrijving. Daar staan ook de onderzoekers en de eventuele [publicaties](#).

Doelmatigheid

[IMPROVE](#)

[KEA-IRB](#)

EHealth

[Beeldcommunicatie in de GGZ](#)

[Dagboekstudie](#)

[E-health voor POH-GGZ](#)

[TREAT](#)

Ouderenpsychiatrie

[iCASE](#)

[SFT-PMT](#)

[ROM-GPS](#)

[Voeding en](#)

[ouderenpsychiatrie](#)

Psychotische stoornissen

[Apathiestudie \(behandeling\)](#)

[Apathiestudie \(MRI\)](#)

[AVHRS-Q](#)

[BANS](#)

[BeatVic](#)

[CAT](#)

[DiSCoVR](#)

[FEDOZ](#)

GROUP-studie

[Herstel en cognitief](#)

[functioneren](#)

[HY](#)

[I-CGT](#)

[Immune](#)

[MERIT](#)

[MIRORR](#)

[Natuurlijke medicatie schizofrenie](#)

[On The Road](#)

[Osteoporose en](#)

[antipsychotica](#)

[Personality and Coping](#)

[in PROGR-S](#)

[PHAMOUS](#)

[Pilot Functionele](#)

[Remissie](#)

[POWER-pilot](#)

[PROGR-S](#)

[PSYCHE](#)

[RAF](#)

[Social Predictors of](#)

[Psychotic Experiences](#)

[STEM](#)

[TRENSS](#)

[Triadekaart: effecten](#)

[Virus, ontsteking en](#)

[psychose](#)

[VRET.P](#)

[Virtual Reality](#)

Register/RoQua

[PCR-NN](#)

[RoQua/ROM](#)

Stemmings- en angststoornissen

[Cannabidiol studie](#)

[Hartcoherentie](#)

[Ketaminestudie](#)

[MOPHAR](#)

[NESDA](#)

[NESDO](#)

[NEW-PRIDE](#)

[RELATE-TRD](#)

[SLEEPREG-BD](#)

[STEPPS-BD](#)

[tPEMF](#)

[TRANS-ID afbouw](#)

[TRANS-ID herstel](#)

[Yoga en depressie](#)

[Zelf-i](#)

Overig onderzoek

[Beweging in trauma](#)

[Duurzaam Verblijf](#)

[KIM](#)

[Lichaamsbeleving en](#)

[PMT](#)

[MOVE](#)

Publicaties RGOc 2017

Internationale tijdschriften

- Aleman A, Brummelman J, Dlabac-de Lange JJ, Koops S, Knegtering H, Neggers SFW, Sommer IE. (2017). Non-invasive brain stimulation in schizophrenia: hallucinations and negative symptoms. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 59: 612-616. [\[Volledige tekst\]](#)
- Aleman A, Lincoln TM, Bruggeman R, Melle I, Arends J, Arango C, Knegtering H. (2017). Treatment of negative symptoms: Where do we stand, and where do we go? *Schizophrenia Research*, 186: 62. [\[Volledige tekst\]](#)
- Apeldoorn SY, Boer de MK, Schoevers RA. (2017). Reduction in Suicidal Ideation Following Repeated Doses of Intravenous Ketamine? *Journal of Clinical Psychiatry*, 78: e71. [\[Volledige tekst\]](#)
- Bais L, Liemburg E, Vercammen A, Bruggeman R, Knegtering R, Aleman A. (2017). Effects of low frequency rTMS treatment on brain networks for inner speech in patients with schizophrenia and auditory verbal hallucinations. *Progress in Neuro-Psychopharmacology & Biological Psychiatry*, 78: 105-113. [\[Volledige tekst\]](#)
- Bebber van J, Wigman JT, Meijer RR, Ising HK, Berg van den D, Rietdijk J, Dragt S, Klaassen R, Nieman D, Jonge de P, Sytema S, Wichers M, Linszen D, Gaag van der M, Wunderink L. (2017). The Prodromal Questionnaire: a case for IRT-based adaptive testing of psychotic experiences? *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 26: e1518. [\[Volledige tekst\]](#)
- Bebber van J, Wigman JT, Wunderink L, Tendeiro JN, Wichers M, Broeksteeg J, Schrieken B, Sytema S, Terluin B, Meijer RR. (2017). Identifying levels of general distress in first line mental health services: can GP- and eHealth clients' scores be meaningfully compared? *BMC Psychiatry*, 17: 382-017-1552-3. [\[Volledige tekst\]](#)
- Beek van de MH, van der Krieke L, Schoevers RA, Veling W. (2017). Social exclusion and psychopathology in an online cohort of Moroccan-Dutch migrants: Results of the MEDINA-study. *PLoS One*, 12: e0179827. [\[Volledige tekst\]](#)
- Boer de MK, Schoevers RA. (2017). Methodological differences as an explanation for the divergent results of studies on sexual dysfunction related to the use of vortioxetine. *Journal of Psychopharmacology*, 31: 389-390. [\[Volledige tekst\]](#)
- Boerhout C, Swart M, Voskamp M, Troquete NA, van Busschbach JT, Hoek HW. (2017). Aggression Regulation in Day Treatment of Eating Disorders: Two-Centre RCT of a Brief Body and Movement-Oriented Intervention. *European Eating Disorders Review*, 25: 52-59. [\[Volledige tekst\]](#)
- Bogers IC, Zuidersma M, Boshuizen ML, Comijs HC, Oude Voshaar RC. (2017). The influence of thoughts of death and suicidal ideation on the course of depression in older depressed patients. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 32: 882-891. [\[Volledige tekst\]](#)

- Bos FM, Snippe E, Vos de S, Hartmann JA, Simons CJP, van der Krieke L, de Jonge P, Wichers M. (2017). Can We Jump from Cross-Sectional to Dynamic Interpretations of Networks? Implications for the Network Perspective in Psychiatry. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 86: 175-177. [\[Volledige tekst\]](#)
- Bouwman MEJ, Bos EH, Hoenders HJR, Oldehinkel AJ, de Jonge P. (2017). Sleep quality predicts positive and negative affect but not vice versa. An electronic diary study in depressed and healthy individuals. *Journal of Affective Disorders*, 207: 260-267. [\[Volledige tekst\]](#)
- Bruins J, Pijnenborg GH, van den Heuvel ER, Visser E, Corpeleijn E, Bartels-Velthuis AA, Bruggeman R, Jorg F. (2017). Persistent Low Rates of Treatment of Metabolic Risk Factors in People With Psychotic Disorders: A PHAMOUS Study. *Journal of Clinical Psychiatry*, 78: 1117-1125. [\[Volledige tekst\]](#)
- Cath DC, Nizar K, Boomsma D, Mathews CA. (2017). Age-Specific Prevalence of Hoarding and Obsessive Compulsive Disorder: A Population-Based Study. *American Journal of Geriatric Psychiatry*, 25: 245-255. [\[Volledige tekst\]](#)
- CNV and Schizophrenia Working Groups of the Psychiatric Genomics Consortium, Psychosis Endophenotypes International Consortium. (2017). Contribution of copy number variants to schizophrenia from a genome-wide study of 41,321 subjects. *Nature Genetics*, 49: 27-35. [\[Volledige tekst\]](#)
- Counotte J, Pot-Kolder R, Roon van AM, Hoskam O, Gaag van der M, Veling W. (2017). High psychosis liability is associated with altered autonomic balance during exposure to Virtual Reality social stressors. *Schizophrenia Research*, 184: 14-20. [\[Volledige tekst\]](#)
- Curcio-Blake B, Bais L, Sibeijn-Kuiper A, Pijnenborg HM, Kneegtinger H, Liemburg E, Aleman A. (2017). Glutamate in dorsolateral prefrontal cortex and auditory verbal hallucinations in patients with schizophrenia: A 1H MRS study. *Progress in Neuro-Psychopharmacology & Biological Psychiatry*, 78: 132-139. [\[Volledige tekst\]](#)
- Curcio-Blake B, Ford JM, Hubl D, Orlov ND, Sommer IE, Waters F, Allen P, Jardri R, Woodruff PW, David O, Mulert C, Woodward TS, Aleman A. (2017). Interaction of language, auditory and memory brain networks in auditory verbal hallucinations. *Progress in Neurobiology*, 148: 1-20. [\[Volledige tekst\]](#)
- Darrow SM, Grados M, Sandor P, Hirschtritt ME, Illmann C, Osiecki L, Dion Y, King R, Pauls D, Budman CL, Cath DC, Greenberg E, Lyon GJ, McMahon WM, Lee PC, Delucchi KL, Scharf JM, Mathews CA. (2017). Autism Spectrum Symptoms in a Tourette's Disorder Sample. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 56: 610-617.e1. [\[Volledige tekst\]](#)
- Darrow SM, Hirschtritt ME, Davis LK, Illmann C, Osiecki L, Grados M, Sandor P, Dion Y, King R, Pauls D, Budman CL, Cath DC, Greenberg E, Lyon GJ, Yu D, McGrath LM, McMahon WM, Lee PC, Delucchi KL, Scharf JM, Mathews CA, Tourette Syndrome Association International Consortium for Genetics. (2017). Identification of Two Heritable Cross-Disorder Endophenotypes for Tourette Syndrome. *American Journal of Psychiatry*, 174: 387-396. [\[Volledige tekst\]](#)
- Dell'Osso B, Benatti B, Rodriguez CI, Arici C, Palazzo C, Altamura AC, Hollander E, Fineberg N, Stein DJ, Nicolini H, Lanzagorta N, Marazziti D, Pallanti S, Van Ameringen M, Lochner C, Karamustafalioglu O, Hranov L, Figeo M, Drummond L, Grant J, Denys D, Cath D, Menchon JM, Zohar J. (2017). Obsessive-compulsive disorder in the elderly: A report from the International College of Obsessive-Compulsive Spectrum Disorders (ICOCS). *European psychiatry*, 45: 36-40. [\[Volledige tekst\]](#)
- Dlabac-de Lange JJ, Liemburg EJ, Bais L, Poel van de-Mustafayeva AT, Lange de-de Klerk ESM, Kneegtinger H, Aleman A. (2017). Effect of Bilateral Prefrontal rTMS on Left Prefrontal NAA and Glx Levels in

- Schizophrenia Patients with Predominant Negative Symptoms: An Exploratory Study. *Brain Stimulation*, 10: 59-64. [\[Volledige tekst\]](#)
- Domen P, Peeters S, Michielse S, Gronenschild E, Viechtbauer W, Roebroek A, Os JV, Marcelis M, Genetic Risk and Outcome of Psychosis (G.R.O.U.P.). (2017). Differential Time Course of Microstructural White Matter in Patients With Psychotic Disorder and Individuals at Risk: A 3-Year Follow-up Study. *Schizophrenia Bulletin*, 43: 160-170. [\[Volledige tekst\]](#)
- Duits P, Richter J, Baas JMP, Engelhard IM, Limberg-Thiesen A, Heitland I, Hamm AO, Cath DC. (2017). Enhancing effects of contingency instructions on fear acquisition and extinction in anxiety disorders. *Journal of Abnormal Psychology*, 126: 378-391. [\[Volledige tekst\]](#)
- Elk van M, Aleman A. (2017). Brain mechanisms in religion and spirituality: An integrative predictive processing framework. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 73: 359-378. [\[Volledige tekst\]](#)
- Ende van der PC, Korevaar EL, Busschbach van JT, Weeghel van J. (2017). Professionals' opinions on support for people with chronic illness in their roles as parents in mental or in general health care. *American Journal of Psychiatric Rehabilitation*, 20: 74-86. [\[Volledige tekst\]](#)
- Fan S, Cath DC, van den Heuvel OA, van der Werf YD, Schols C, Veltman DJ, Pouwels PJW. (2017). Abnormalities in metabolite concentrations in tourette's disorder and obsessive-compulsive disorder-A proton magnetic resonance spectroscopy study. *Psychoneuroendocrinology*, 77: 211-217. [\[Volledige tekst\]](#)
- Gardiner SL, van Belzen MJ, Boogaard MW, van Roon-Mom WMC, Rozing MP, van Hemert AM, Smit JH, Beekman ATF, van Groothest G, Schoevers RA, Oude Voshaar RC, Comijs HC, Penninx BWJH, van der Mast RC, Roos RAC, Aziz NA. (2017). Large normal-range TBP and ATXN7 CAG repeat lengths are associated with increased lifetime risk of depression. *Translational Psychiatry*, 7: e1143. [\[Volledige tekst\]](#)
- Hartogs BMA, Bartels-Velthuis AA, Van der Ploeg K, Bos EH. (2017). Heart Rate Variability Biofeedback Stress Relief Program for Depression*. A Replicated Single-Subject Design. *Methods of Information in Medicine*, 56: 419-426.
- Havinga PJ, Boschloo L, Bloemen AJ, Nauta MH, de Vries SO, Penninx BW, Schoevers RA, Hartman CA. (2017). Doomed for Disorder? High Incidence of Mood and Anxiety Disorders in Offspring of Depressed and Anxious Patients: A Prospective Cohort Study. *Journal of Clinical Psychiatry*, 78: e8-e17. [\[Volledige tekst\]](#)
- Hofmeijer-Sevink MK, Duits P, Rijkeboer MM, Hoogendoorn AW, van Megen HJ, Vulink NC, Denys DA, van den Hout MA, van Balkom AJ, Cath DC. (2017). No Effects of D-Cycloserine Enhancement in Exposure With Response Prevention Therapy in Panic Disorder With Agoraphobia: A Double-Blind, Randomized Controlled Trial. *Journal of Clinical Psychopharmacology*, 37: 531-539. [\[Volledige tekst\]](#)
- Hogerzeil SJ, Hemert van AM, Veling W, Hoek HW. (2017). Incidence of schizophrenia among migrants in the Netherlands: a direct comparison of first contact longitudinal register approaches. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 52: 147-154. [\[Volledige tekst\]](#)
- Huang AY, Yu D, Davis LK, Sul JH, Tsetsos F, Ramensky V, Zelaya I, Ramos EM, Osiecki L, Chen JA, McGrath LM, Illmann C, Sandor P, Barr CL, Grados M, Singer HS, Nothen MM, Hebebrand J, King RA, Dion Y, Rouleau G, Budman CL, Depienne C, Worbe Y, Hartmann A, Muller-Vahl KR, Stuhmann M, Aschauer H, Stamenkovic M, Schloegelhofer M, Konstantinidis A, Lyon GJ, McMahon WM, Barta C, Tarnok Z, Nagy P, Batterson JR, Rizzo R, Cath DC, Wolanczyk T, Berlin C, Malaty IA, Okun MS, Woods DW, Rees E, Pato CN, Pato MT, Knowles JA, Posthuma D, Pauls DL, Cox NJ, Neale BM, Freimer NB, Paschou P, Mathews CA,

- Scharf JM, Coppola G, Tourette Syndrome Association International Consortium for Genetics (TSAICG), Gilles de la Tourette Syndrome GWAS Replication Initiative (GGRI). (2017). Rare Copy Number Variants in NRXN1 and CNTN6 Increase Risk for Tourette Syndrome. *Neuron*, 94: 1101-1111.e7. [\[Volledige tekst\]](#)
- Ising HK, Lokkerbol J, Rietdijk J, Dragt S, Klaassen RM, Kraan T, Boonstra N, Nieman DH, Berg van den DP, Linszen DH, Wunderink L, Veling W, Smit F, Gaag van der M. (2017). Four-Year Cost-effectiveness of Cognitive Behavior Therapy for Preventing First-episode Psychosis: The Dutch Early Detection Intervention Evaluation (EDIE-NL) Trial. *Schizophrenia Bulletin*, 43: 365-374. [\[Volledige tekst\]](#)
- Islam MA, Hayat Khan MF, Quee PJ, Snieder H, van den Heuvel ER, Bruggeman R, Alizadeh BZ, Bartels-Velthuis AA, van Beveren NJ, Cahn W, de Haan L, Delespaul P, Meijer CJ, Myin-Germeyns I, Kahn RS, Schirmbeck F, Simons CJP, van Haren NE, van Os J, van Winkel R. (2017). Familial liability to psychosis is a risk factor for multimorbidity in people with psychotic disorders and their unaffected siblings. *European Psychiatry*, 45: 81-89. [\[Volledige tekst\]](#)
- Isvoranu AM, Borkulo van CD, Boyette LL, Wigman JT, Vinkers CH, Borsboom D, Group Investigators. (2017). A Network Approach to Psychosis: Pathways Between Childhood Trauma and Psychotic Symptoms. *Schizophrenia Bulletin*, 43: 187-196. [\[Volledige tekst\]](#)
- Jonker I, Schoevers R, Klein H, Rosmalen J. (2017). The association between herpes virus infections and functional somatic symptoms in a general population of adolescents. The TRAILS study. *PLoS One*, 12: e0185608. [\[Volledige tekst\]](#)
- Kirschner M, Aleman A, Kaiser S. (2017). Secondary negative symptoms - A review of mechanisms, assessment and treatment. *Schizophrenia Research*, 186: 29-38. [\[Volledige tekst\]](#)
- Klaasen NG, Kos C, Aleman A, Opmeer EM. (2017). Apathy is related to reduced activation in cognitive control regions during set-shifting. *Human Brain Mapping*, 38: 2722-2733. [\[Volledige tekst\]](#)
- Kos C, Klaasen NG, Marsman JC, Opmeer EM, Knegtering H, Aleman A, van Tol MJ. (2017). Neural basis of self-initiative in relation to apathy in a student sample. *Scientific Reports*, 7: 3264. [\[Volledige tekst\]](#)
- Kraan TC, Ising HK, Fokkema M, Velthorst E, van den Berg DPG, Kerkhoven M, Veling W, Smit F, Linszen DH, Nieman DH, Wunderink L, Boonstra N, Klaassen RMC, Dragt S, Rietdijk J, de Haan L, van der Gaag M. (2017). The effect of childhood adversity on 4-year outcome in individuals at ultra high risk for psychosis in the Dutch Early Detection Intervention Evaluation (EDIE-NL) Trial. *Psychiatry Research*, 247: 55-62. [\[Volledige tekst\]](#)
- Krieke van der L, Blaauw FJ, Emerencia AC, Schenk HM, Slaets JP, Bos EH, Jonge de P, Jeronimus BF. (2017). Temporal Dynamics of Health and Well-Being: A Crowdsourcing Approach to Momentary Assessments and Automated Generation of Personalized Feedback. *Psychosomatic Medicine*, 79: 213-223. [\[Volledige tekst\]](#)
- Kroeze R, Veen van der DC, Servaas MN, Bastiaansen JA, Oude Voshaar RC, Borsboom D, Ruhe HG, Schoevers RA, Riese H. (2017). Personalized Feedback on Symptom Dynamics of Psychopathology: A Proof-of-Principle Study. *Journal of Person-Oriented Research*, 3: 1-10. [\[Volledige tekst\]](#)
- Kuiper JS, Oude Voshaar RC, Verhoeven FEA, Zuidema SU, Smidt N. (2017). Comparison of cognitive functioning as measured by the Ruff Figural Fluency Test and the CogState computerized battery within the Lifelines Cohort Study. *BMC Psychology*, 5: 15. [\[Volledige tekst\]](#)

- Kuiper JS, Oude Voshaar RC, Zuidema SU, Stolk RP, Zuidersma M, Smidt N. (2017). The relationship between social functioning and subjective memory complaints in older persons: a population-based longitudinal cohort study. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 32: 1059-1071. [\[Volledige tekst\]](#)
- Larabi DI, Liemburg EJ, Pijnenborg GH, Sibeijn-Kuiper A, de Vos AE, Bais L, Knegtering H, Curcic-Blake B, Aleman A. (2017). Association between prefrontal N-acetylaspartate and insight in psychotic disorders. *Schizophrenia Research*, 179: 112-118. [\[Volledige tekst\]](#)
- Leendertse P, Myin-Germeys I, Lataster T, Simons CJP, Oorschot M, Lardinois M, Schneider M, van Os J, Reininghaus U, For Genetic Risk and Outcome of Psychosis (GROUP) investigators. (2017). Subjective quality of life in psychosis: Evidence for an association with real world functioning? *Psychiatry Research*, 261: 116-123. [\[Volledige tekst\]](#)
- Liemburg EJ, van Es F, Knegtering H, Aleman A. (2017). Effects of aripiprazole versus risperidone on brain activation during planning and social-emotional evaluation schizophrenia: A single-blind randomized exploratory study. *Progress in Neuro-Psychopharmacology & Biological Psychiatry*, 79: 112-119. [\[Volledige tekst\]](#)
- Looijmans A, Jorg F, Bruggeman R, Schoevers R, Corpeleijn E. (2017). Design of the Lifestyle Interventions for severe mentally ill Outpatients in the Netherlands (LION) trial; a cluster randomised controlled study of a multidimensional web tool intervention to improve cardiometabolic health in patients with severe mental illness. *BMC Psychiatry*, 17: 107-017-1265-7. [\[Volledige tekst\]](#)
- Looijmans A, Stiekema APM, Bruggeman R, van der Meer L, Stolk RP, Schoevers RA, Jorg F, Corpeleijn E. (2017). Changing the obesogenic environment to improve cardiometabolic health in residential patients with a severe mental illness: cluster randomised controlled trial. *British Journal of Psychiatry*, 211: 296-303. [\[Volledige tekst\]](#)
- Lugtenburg A, Oude Voshaar RC, Van Zelst W, Schoevers RA, Enriquez-Geppert S, Zuidersma M. (2017). The relationship between depression and executive function and the impact of vascular disease burden in younger and older adults. *Age and Ageing*, 46: 697-701. [\[Volledige tekst\]](#)
- Marijnissen RM, Vogelzangs N, Mulder ME, Brink van den RH, Comijs HC, Oude Voshaar RC. (2017). Metabolic dysregulation and late-life depression: a prospective study. *Psychological Medicine*, 47: 1041-1052. [\[Volledige tekst\]](#)
- Marshall CR, Howrigan DP, Merico D, (...), CNV and Schizophrenia Working Groups of the Psychiatric Genomics Consortium. (2017). Contribution of copy number variants to schizophrenia from a genome-wide study of 41,321 subjects. *Nature Genetics*, 49: 27-35. [\[Volledige tekst\]](#)
- McLaughlin RL, Schijven D, van Rheenen W, van Eijk KR, O'Brien M, Kahn RS, Ophoff RA, Goris A, Bradley DG, Al-Chalabi A, van den Berg LH, Luykx JJ, Hardiman O, Veldink JH, Project MinE GWAS Consortium, Schizophrenia Working Group of the Psychiatric Genomics Consortium. (2017). Genetic correlation between amyotrophic lateral sclerosis and schizophrenia. *Nature Communications*, 8: 14774. [\[Volledige tekst\]](#)
- Meijer JH, Harten van P, Meijer CJ, Koeter MW, Bruggeman R, Cahn W, Kahn RS, de Haan L, Genetic Risk and Outcome of Psychosis (GROUP) Study. (2016). Association between olfactory identification and parkinsonism in patients with non-affective psychosis. *Early Intervention in Psychiatry*, 10: 404-410. [\[Volledige tekst\]](#)

- Mucci A, Merlotti E, Ucok A, Aleman A, Galderisi S. (2017). Primary and persistent negative symptoms: Concepts, assessments and neurobiological bases. *Schizophrenia Research*, 186: 19-28. [\[Volledige tekst\]](#)
- Mulder PA, Huisman SA, Hennekam RC, Oliver C, Balkom van ID, Piening S. (2017). Behaviour in Cornelia de Lange syndrome: a systematic review. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 59: 361-366. [\[Volledige tekst\]](#)
- Nederlof M, Cath DC, Stoker LJ, Egberts TCG, Heerdink ER. (2017). Guidance by physicians and pharmacists during antidepressant therapy: patients' needs and suggestions for improvement. *BMC Psychiatry*, 17: 388. [\[Volledige tekst\]](#)
- Nelson B, McGorry PD, Wichers M, Wigman JT, Hartmann JA. (2017). Moving From Static to Dynamic Models of the Onset of Mental Disorder: A Review. *JAMA Psychiatry*, 74: 528-534. [\[Volledige tekst\]](#)
- Pos K, de Wit IE, van Dijk FA, Bartels-Velthuis AA, Bruggeman R, Meijer CJ, de Haan L, for Group, Genetic Risk and Outcome of Psychosis investigators, Alizadeh BZ, Bartels-Velthuis AA, Van Beveren NJ, Bruggeman R, Cahn W, de Haan L, Delespaul P, Meijer CJ, Myin-Germeyns I, Kahn RS, Schirmbeck F, Simons CJP, van Haren NE, van Os J, van Winkel R. (2017). An experience sampling study on the ecological validity of the SWN-20: Indication that subjective well-being is associated with momentary affective states above and beyond psychosis susceptibility. *Psychiatry Research*, 258: 234-238. [\[Volledige tekst\]](#)
- Raven D, Jorg F, Visser E, Oldehinkel AJ, Schoevers RA. (2017). Time-to-treatment of mental disorders in a community sample of Dutch adolescents. A TRAILS study. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, 26: 177-188. [\[Volledige tekst\]](#)
- Renard SB, Huntjens RJ, Lysaker PH, Moskowitz A, Aleman A, Pijnenborg GH. (2017). Unique and Overlapping Symptoms in Schizophrenia Spectrum and Dissociative Disorders in Relation to Models of Psychopathology: A Systematic Review. *Schizophrenia Bulletin*, 43: 108-121. [\[Volledige tekst\]](#)
- Rooijen van G, Isvoranu AM, Meijer CJ, Borkulo van CD, Ruhe HG, Haan de L, GROUP investigators. (2017). A symptom network structure of the psychosis spectrum. *Schizophrenia Research*, 189: 75-83. [\[Volledige tekst\]](#)
- Salm van der SM, Cath DC, Rootselaar AV, Koelman JH, de Haan RJ, Tijssen MA, Meynen G. (2017). Clinician and patient perceptions of free will in movement disorders: mind the gap. *Journal of Neurology, Neurosurgery, and Psychiatry*, 88: 532-533. [\[Volledige tekst\]](#)
- Salm van der SM, Rootselaar van AF, Cath DC, de Haan RJ, Koelman JH, Tijssen MA. (2017). Clinical decision-making in functional and hyperkinetic movement disorders. *Neurology*, 88: 118-123. [\[Volledige tekst\]](#)
- Scheffers M, Busschbach van JT, Bosscher RJ, Aerts LC, Wiersma D, Schoevers RA. (2017). Body image in patients with mental disorders: Characteristics, associations with diagnosis and treatment outcome. *Comprehensive Psychiatry*, 74: 53-60. [\[Volledige tekst\]](#)
- Scheffers M, Hoek M, Bosscher RJ, van Duijn MAJ, Schoevers RA, van Busschbach JT. (2017). Negative body experience in women with early childhood trauma: associations with trauma severity and dissociation. *European Journal of Psychotraumatology*, 8: 1322892. [\[Volledige tekst\]](#)
- Scheffers M, van Duijn MAJ, Bosscher RJ, Wiersma D, Schoevers RA, van Busschbach JT. (2017). Psychometric properties of the Dresden Body Image Questionnaire: A multiple-group confirmatory factor analysis across sex and age in a Dutch non-clinical sample. *PLoS One*, 12: e0181908. [\[Volledige tekst\]](#)

- Schmaal L, Hibar DP, Samann PG, Hall GB, Baune BT, Jahanshad N, Cheung JW, van Erp TGM, Bos D, Ikram MA, Vernooij MW, Niessen WJ, Tiemeier H, Hofman A, Wittfeld K, Grabe HJ, Janowitz D, Bulow R, Selonke M, Volzke H, Grotegerd D, Dannlowski U, Arolt V, Opel N, Heindel W, Kugel H, Hoehn D, Czisch M, Couvy-Duchesne B, Renteria ME, Strike LT, Wright MJ, Mills NT, de Zubicaray GI, McMahon KL, Medland SE, Martin NG, Gillespie NA, Goya-Maldonado R, Gruber O, Kramer B, Hatton SN, Lagopoulos J, Hickie IB, Frodl T, Carballedo A, Frey EM, van Velzen LS, Penninx BWJH, van Tol MJ, van der Wee NJ, Davey CG, Harrison BJ, Mwangi B, Cao B, Soares JC, Veer IM, Walter H, Schoepf D, Zurowski B, Konrad C, Schramm E, Normann C, Schnell K, Sacchet MD, Gotlib IH, MacQueen GM, Godlewska BR, Nickson T, McIntosh AM, Pappmeyer M, Whalley HC, Hall J, Sussmann JE, Li M, Walter M, Aftanas L, Brack I, Bokhan NA, Thompson PM, Veltman DJ. (2017). Cortical abnormalities in adults and adolescents with major depression based on brain scans from 20 cohorts worldwide in the ENIGMA Major Depressive Disorder Working Group. *Molecular Psychiatry*, 22: 900-909. [\[Volledige tekst\]](#)
- Servaas MN, Geerligs L, Bastiaansen JA, Renken RJ, Marsman JC, Nolte IM, Ormel J, Aleman A, Riese H. (2017). Associations between genetic risk, functional brain network organization and neuroticism. *Brain Imaging and Behavior*, 11: 1581-1591. [\[Volledige tekst\]](#)
- Servaas MN, Riese H, Renken RJ, Wichers M, Bastiaansen JA, Figueroa CA, Geugies H, Mocking RJ, Geerligs L, Marsman JC, Aleman A, Schene AH, Schoevers RA, Ruhe HG. (2017). Associations Between Daily Affective Instability and Connectomics in Functional Subnetworks in Remitted Patients with Recurrent Major Depressive Disorder. *Neuropsychopharmacology*, 42: 2583-2592. [\[Volledige tekst\]](#)
- Simoons M, Mulder H, Schoevers RA, Ruhe HG, van Roon EN. (2017). Availability of CYP2D6 genotyping results in general practitioner and community pharmacy medical records. *Pharmacogenomics*, 18: 843-851. [\[Volledige tekst\]](#)
- Spinhoven P, van der Veen DC, Voshaar RCO, Comijs HC. (2017). Worry and cognitive control predict course trajectories of anxiety in older adults with late-life depression. *European Psychiatry*, 44: 134-140. [\[Volledige tekst\]](#)
- Tasma M, Liemburg EJ, Knegtering H, Delespaul PA, Boonstra A, Castelein S. (2017). Exploring the use of Routine Outcome Monitoring in the treatment of patients with a psychotic disorder. *European Psychiatry*, 42: 89-94. [\[Volledige tekst\]](#)
- Tovote KA, Schroevers MJ, Snippe E, Emmelkamp PMG, Links TP, Sanderman R, Fleer J. (2017). What works best for whom? Cognitive Behavior Therapy and Mindfulness-Based Cognitive Therapy for depressive symptoms in patients with diabetes. *PLoS One*, 12: e0179941. [\[Volledige tekst\]](#)
- Veen van der DC, Dijk van SD, Comijs HC, Zelst van WH, Schoevers RA, Oude Voshaar RC. (2017). The importance of personality and life-events in anxious depression: from trait to state anxiety. *Aging & Mental Health*, 21: 1177-1183. [\[Volledige tekst\]](#)
- Velzen van LS, Wijdeveld M, Black CN, van Tol MJ, van der Wee NJA, Veltman DJ, Penninx BWJH, Schmaal L. (2017). Oxidative stress and brain morphology in individuals with depression, anxiety and healthy controls. *Progress in Neuro-Psychopharmacology & Biological Psychiatry*, 76: 140-144. [\[Volledige tekst\]](#)
- Verduijn J, Verhoeven JE, Milaneschi Y, Schoevers RA, van Hemert AM, Beekman ATF, Penninx BWJH. (2017). Reconsidering the prognosis of major depressive disorder across diagnostic boundaries: full recovery is the exception rather than the rule. *BMC Medicine*, 15: 215. [\[Volledige tekst\]](#)

- Verhoeven FEA, Swaab LSMA, Carlier IVE, van Hemert AM, Zitman FG, RuhÃ© HG, Schoevers RA, Giltay EJ. (2017). Agreement between clinical and MINI diagnoses in outpatients with mood and anxiety disorders. *Journal of Affective Disorders*, 221: 268-274. [\[Volledige tekst\]](#)
- Wichers M, Wigman JT, Bringmann LF, Jonge de P. (2017). Mental disorders as networks: some cautionary reflections on a promising approach. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 52: 143-145. [\[Volledige tekst\]](#)
- Wigman JT, Vos de S, Wichers M, Os van J, Bartels-Velthuis AA. (2017). A Transdiagnostic Network Approach to Psychosis. *Schizophrenia Bulletin*, 43: 122-132. [\[Volledige tekst\]](#)
- Wigman JTW, Wardenaar KJ, Wanders RBK, Booi SH, Jeronimus BF, van der Krieke L, Wichers M, de Jonge P. (2017). Dimensional and discrete variations on the psychosis continuum in a Dutch crowd-sourcing population sample. *European psychiatry*, 42: 55-62. [\[Volledige tekst\]](#)
- Willsey AJ, Fernandez TV, Yu D, King RA, Dietrich A, Xing J, Sanders SJ, Mandell JD, Huang AY, Richer P, Smith L, Dong S, Samocha KE, Tourette International Collaborative Genetics (TIC Genetics), Tourette Syndrome Association International Consortium for Genetics (TSAICG), Neale BM, Coppola G, Mathews CA, Tischfield JA, Scharf JM, State MW, Heiman GA. (2017). De Novo Coding Variants Are Strongly Associated with Tourette Disorder. *Neuron*, 94: 486-499.e9. [\[Volledige tekst\]](#)
- Xin Y, Wu J, Yao Z, Guan Q, Aleman A, Luo Y. (2017). The relationship between personality and the response to acute psychological stress. *Scientific Reports*, 7: 16906. [\[Volledige tekst\]](#)
- Zilhao NR, Olthof MC, Smit DJ, Cath DC, Ligthart L, Mathews CA, Delucchi K, Boomsma DI, Dolan CV. (2017). Heritability of tic disorders: a twin-family study. *Psychological Medicine*, 47: 1085-1096. [\[Volledige tekst\]](#)

Nederlandse tijdschriften

- Baeken C, Aleman A, Sienaert P, Sack AT. (2017). Brain stimulation in the Low Countries:back from the past? *Tijdschrift voor psychiatrie*, 59: 586-587. [\[Volledige tekst\]](#)
- Boonstra N, Gool van R, Duin van D. (2017). De zorgstandaard Psychotische stoornissen. *Nurse Academy GGZ*, [\[Volledige tekst\]](#)
- Boonstra N, Roorda S, Aardema H. (2017). Werken met de International Classification of Functioning. *Nurse Academy GGZ*.
- Boonstra R, Draaisma W, Staring T, Boonstra N, Castelein S. (2017). Ik schaam me kapot; een verkennende studie naar schaamtebeleving en opvattingen over privacy schending en stemidentiteit bij stemmenhoorders. *GGzet Wetenschappelijk*, 21 [\[Volledige tekst\]](#)
- Boonstra R, Draaisma W, Staring T, Boonstra N, Castelein S. (2017). 'Ik schaam me kapot!' Een verkennende studie naar schaamtebelevingen en opvattingen over privacy schending en stemidentiteit bij stemmenhoorders. *Tijdschrift voor gedragstherapie en cognitieve therapie*, 50: [\[Volledige tekst\]](#)
- Ende van der PC. (2017). Ouderschap en psychische aandoeningen: strategieën van ouders en externe steun. *Systeemtherapie*, 29: 54-62. [\[Volledige tekst\]](#)

- Ende van der PC, Hofstra J. (2017). Masterclass Marianne Farkas: herstel, vaardigheden en hoop. Participatie en Herstel, 1: 61-63. [\[Volledige tekst\]](#)
- Graaf de TA, Baeken C, Sienaert P, Aleman A, Sack AT. (2017). Brain stimulation: the most direct form of neurostimulation. Tijdschrift voor psychiatrie, 59: 588-593. [\[Volledige tekst\]](#)
- Kalverdijk LJ. (2017). The use of antipsychotics amongst children en adolescentsin Belgium? Measurement brings knowledge. Tijdschrift voor psychiatrie, 59: 339-340. [\[Volledige tekst\]](#)
- Kalverdijk T, Boonstra N, Christiaansen M. (2017). Like a COMET: Competitive Memory Training. Nurse Academy GGZ.
- Knegtering H, Bruggeman R. (2017). Psychofarmacologie, van een historische perspectief tot hedendaagse toepassing. GGzet Wetenschappelijk, 1: 72-80.
- Kruidhof I, Bruins J, Castelein S. (2017). Resourcegroepen in de GGZ. Hoe benutten de triade van cliënt, naastbetrokkenen en behandelaren optimaal? Nederlands Tijdschrift voor Evidence Based Practice, 12: 4-7. [\[Volledige tekst\]](#)
- Loth A, Boonstra N. (2017). Op zoek naar een betere screening van verhoogd risico op psychose onder adolescenten. Tijdschrift voor Orthopedagogiek, 229-239.
- Popal M, van der Velde J, Nijs M, Knegtering H. (2017). Differences in non-native resident psychiatrists and native residents psychiatrists in completion of the psychiatry residency training programmes. Tijdschrift voor Psychiatrie, 59: 720-725. [\[Volledige tekst\]](#)
- Potijk MR, Eldering MJ, Boerhout C, Schoevers RA. (2017). Depressie, recidiverend ziekteverzuim en arbeidsgerelateerde zorg: hoe bereiken we een betere (af)stemming? GAFscoop, 66-71.
- Simoons M. (2017). Medicatiediscrepanties op poliklinieken voor angst- en stemmingsstoornissen vormen probleem. Tijdschrift voor Psychiatrie, 59: 377-378.
- Simoons M, Mulder H, Schoevres RA, Ruhe HG, Roon van EN. (2017). Overdracht van CYP2D6-genotyperingsuitslagen naar huisarts en openbare apotheek. Nederlands Platform voor Farmaceutisch Onderzoek, 2: a1654. [\[Volledige tekst\]](#)
- Spoelstra SK, Baas CAJ, Bruins J, Knegtering H. (2017). Mortaliteit en cumulatief gebruik van antipsychotica, antidepressiva en benzodiazepinen bij patiënten met schizofrenie. Tijdschrift voor Psychiatrie, 59: 310-311. [\[Volledige tekst\]](#)
- Tasma M, Swart M, Wolters G, Liemburg EJ, Bruggeman R, Knegtering H, Castelein S. (2017). Clinical application of ROM in psychosis. Nederlands tijdschrift voor Geneeskunde, 161: D944. [\[Volledige tekst\]](#)
- Tasma M, Swart M, Wolters G, Liemburg EJ, Bruggeman R, Knegtering H, Castelein S. (2017). Klinische toepassing van ROM bij psychose. GGzet Wetenschappelijk, 1: 95-102.
- Yntema M, Boonstra N. (2017). Personen met verward gedrag. Nurse Academy GGZ.

Proefschriften

- Bais L (2017). Exciting links: imaging and modulation of neural networks underlying key symptoms of schizophrenia. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, [\[Volledige tekst\]](#)
- Boerhout C (2017). Psychomotor therapy and aggression regulation in eating disorders; evidence-based treatment and performance-based measurement. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, [\[Volledige tekst\]](#)
- Drost LM (2017). Survivalkid(s): Online support for adolescents and young adults with a mentally ill family member. Amsterdam: AMC-UvA, [\[Volledige tekst\]](#)
- Islam MA (2017). Statistical approaches to explore clinical heterogeneity in psychosis. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, [\[Volledige tekst\]](#)
- Klaasen NG (2017). Understanding negative symptoms: Neuroimaging insights into the neurocognitive basis of negative symptoms in schizophrenia. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, [\[Volledige tekst\]](#)
- Kos C. (2017). On the move: Towards understanding the neural basis of apathy. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, [\[Volledige tekst\]](#)
- Renard SB (2017). Schizophrenia spectrum disorders and dissociative disorders: The blurry boundaries between categorical diagnoses. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, [\[Volledige tekst\]](#)

Overige publicaties

- Pijnenborg M, Vegter A, Castelein S, Boonstra N (2017). Diagnostiek van psychotische stoornissen. In: Bosmans G, Bijttebier P, Noens I, Claes L (eds). Diagnostiek bij kinderen, jongeren en gezinnen. Deel IV: Specifieke klachten onder de loep. Leuven: Acco, 75-93.
- Veling W, Bak M, Boonstra N, Castelein S, Gaag M, Gijsman H, Gool van R, Kleiweg H, Lansen M, Pater M, Pijnenborg M, Rosema BS, Sommer I, Weeghel Jv (2017). Zorgstandaard Psychotische stoornissen. Utrecht: Trimbos-instituut. [\[Volledige tekst\]](#)
- Veling W, Boonstra N, Doorn van H, Gaag van der M, Gijsman M, Haan de L, Klaassen R, Kleijwegt, Lanse M, Pijnenborg M, Wal van der M (2017). Module Vroege Psychose. Utrecht: Netwerk Kwaliteitsontwikkeling GGz. [\[Volledige tekst\]](#)

Verschenen in de RGOc-reeks

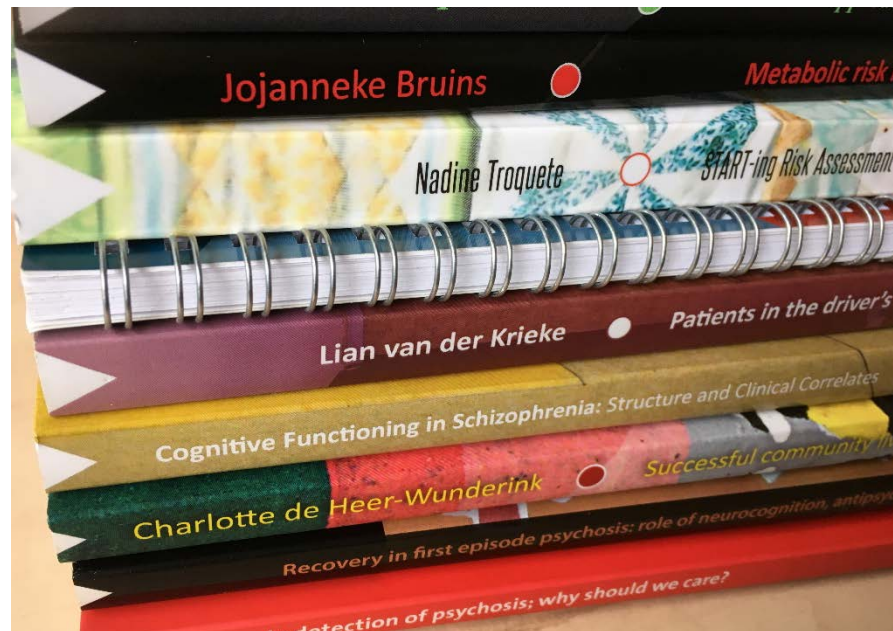
RGOc-reeks nummer 37:

Statistical approaches to explore clinical heterogeneity in psychosis

Proefschrift. Md. Atiqul Islam (2017).

ISBN 978-90-367-9882-2

De eerder in de RGOc-reeks verschenen publicaties vindt u op de [website van het RGOc](#).

Enkele recente uitgaven in de [RGOc reeks](#)

Colofon

Eindredactie

Martha Messchendorp en Richard Bruggeman

Vormgeving

Omslag: Klaas van Slooten, Paterswolde

Binnenwerk: Martha Messchendorp

Fotografie

p. 25: UMCG; NIC

p. 27: Katelijne Pijnenborg; Henk Veenstra UMCG; YouTube L'Oréal Nederland

p. 29: Martha Messchendorp; YouTube Lentisggz

p. 30: Phrenos

p. 31: Jeroen van Kooten

p. 36: Martha Messchendorp

p. 59: Martha Messchendorp

Rob Giel Onderzoekcentrum

Universitair Centrum Psychiatrie, locatie Triadegebouw (ingang 24),

1e verdieping, K-vleugel

Universitair Medisch Centrum Groningen (HPC CC72)

Postbus 30.001

9700 RB Groningen

Telefoon: 050 361 20 79

Fax: 050 361 97 22

E-mail: info@rgoc.nl

Website: www.rgoc.nl

Het Rob Giel Onderzoekcentrum is een samenwerkingsverband tussen Lentis, GGZ Friesland, GGZ Drenthe, Dimence Groep, Mediant en het Universitair Centrum Psychiatrie van het Universitair Medisch Centrum Groningen.

RGOC

